

Samhällsförändring och social hållbarhet 180hp

Samhällets önskade avvikare

En kvalitativ studie om kriminella karriärer i utsatta områden i Sverige

Konrad Andersson & Hawraz Abdilkarim

Kandidatuppsats i sociologi 15hp

2018-09-04

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Problemformulering.....	4
1.1. Syfte.....	5
1.2. Frågeställningar.....	5
2. Bakgrund och tidigare studier.....	5
2.1. Utsatta områden.....	5
2.2. Segregation och bildandet av samhällsgrupper.....	7
3. Tidigare forskning.....	9
3.1. Segregationens framväxt, omfattning och konsekvenser.....	9
3.2. Betydelsen av och stöd till stabila hem- och familjeförhållanden.....	11
3.3. Att förstå den kriminella karriären.....	12
4. Teorier.....	14
4.1. Etablerade och outsiders.....	14
4.2. Stämplingsteori.....	16
4.3. Sociala band, skam & stolthet.....	17
4.4. Teori- och begreppsdiskussion.....	19
5. Metod.....	20
5.1 Hermeneutik.....	20
5.2. Förförståelse och förgivettagenhet.....	21
5.3. Kvalitativ ansats.....	22
5.4. Kvalitativa intervjuer.....	23
5.5. Urval.....	24
5.6. Tillvägagångssätt.....	24
5.7. Analysmetod.....	25
5.8. Tillförlitlighet, reliabilitet & validitet.....	26
5.9. Etiska aspekter.....	27
6. Resultat.....	28
6.1. Segregation och utanförskap.....	28
6.2. Skolgång och umgänge.....	30
6.3. Kriminell karriär och sociala konsekvenser.....	32
6.4. Resultatsammanfattning.....	33
7. Sociologisk analys.....	34
7.1. Etablerade och outsiders.....	35
7.2. Sociala band, skam och stolthet.....	37
7.3. Primär och sekundär avvikelse.....	39
8. Avslutande sammanfattning och reflektion.....	41

9. Källförteckning	43
9.1. Tryckta källor	43
9.2. Internetkällor	44
10. Bilagor	45

Abstrakt:

Denna studie syftar till att öka förståelsen och kunskapen om kriminella karriärer och identiteter bland ungdomar med invandrabakgrund i utsatta områden. Vi ställde oss därför frågan: ”Hur kan man öka förståelsen för varför unga män med invandrabakgrund väljer en kriminell karriär och identitet i ett utsatt område i Sverige?”. För att besvara frågan användes också ett antal underfrågor som syftar till att hjälpa oss att besvara huvudfrågan. I arbetet utgår vi från en hermeneutisk forskningsprocess ihop med en kvalitativ forskningsmetod och djupintervjuer vilka var avsedda att lyfta åtta olika ungdomars perspektiv, åsikter och synsätt på problematiken som råder. För att tolka och analysera empirin utgick vi från Norbert Elias ”Etablerade och outsiders”, Thomas. J. Scheffs ”Sociala band”, samt Edwin M. Lemerts ”Primär och sekundär avvikelse”. Vi använder också begrepp så som segregation, utsatta områden, det etablerade samhället, kriminell karriär och utanförskap.

Resultatet visar att vad vi kallar det etablerade samhället har varit en bidragande faktor vid bevarandet av kriminella identiteter och valet av en kriminell karriär. I en ond spiral av ständiga avvikelser och avvisande börjar individen opponera sig mot övriga samhällsmedlemmar som en motreaktion, och väljer därför att anamma sig den avvikande identiteten, som utvecklas, och till slut leder till att i stort sätt alla andra vägar till ett hederligt och legitimt liv - enligt det etablerade samhällets principer - stängs.

Nyckelord: Kriminell karriär och identitet, utanförskap, segregation, avvikare, integration, utsatta områden, kriminalitet, ungdomar, makt, livsvillkor

Abstract:

This study aims at increasing our understanding of criminal careers and identities among adolescents with an immigrant background in vulnerable areas. We therefore asked ourselves the question: ”How can we increase our understanding of why young men with immigrant backgrounds choose a criminal career and identity in vulnerable areas in Sweden?”. To answer the question, a number of questions were also used to help us answer the main question. We based our work on a hermeneutic methodology together with a qualitative research method and deep interviews that were intended to highlight eight different youth’s perspectives and views on the subject at hand. To understand and analyze the problem, we used Norbert Elias’ ”Established and outsiders”, Thomas. J. Scheff’s ”Social bonds” as well as Edwin M. Lemert’s ”Primary and secondary divergence”. We also use concepts such as segregation, vulnerable areas, established society, criminal careers and exclusion.

The result shows that what we call the established society has been a contributing factor in the preservation of criminal identities and the choice of criminal careers. In a vicious spiral of

constant discrepancies and rejection, the individual begins to oppose the other members of society as a counter reaction, and therefore chooses to embrace the deviant identity that develops and ultimately leads to that all other ways to an honest and legitimate life – according to the established society's principles - closes.

1. Inledning

Skjutningar på allmänna platser, sprängningar, narkotikahandel och gängkriminalitet. Under de senaste fem åren har skjutningar i Sverige fördubblats.

I en nyligen publicerad studie i den vetenskapliga tidskriften *European journal on criminal policy and resarch* bevisas att frekvensen av dödligt skjutvapenvåld bland unga män mellan 15-29 är mer än dubbelt så högt i Sverige som genomsnittet av de andra länderna som ingick i studien. Jämfört med exempelvis Tyskland, som i stort sätt har samma invandringsmönster som Sverige, är det mer än tio gånger så vanligt att unga män skjuts ihjäl i Sverige.

Författarna menar att de höga siffrorna är relaterade till det ökade antalet av kriminella gäng i Sverige (Sturup et al. 2018).

Jerzy Sarnecki, professor i kriminologi, menar på att det ökande dödliga våldet och skjutandet i Sverige har blivit en extremt allvarlig belägenhet. Han jämför läget i Sverige med Chicago på 1920-talet, då skjutandet i Sverige har börjat sprida sig utanför de utpräglade utanförskapsområdena. Problemen är än så länge inte lika allvarliga, men mekanismerna bakom dem är i stor utsträckning relativt lika (Forskning och framsteg 2018).

Per-Olof Wikström, som tidigare arbetat på BRÅ, menar att man redan på 90-talet varnade för utvecklingen i vissa stadsdelar. I stort sätt handlade det om samma bostadsområden som nämns idag, men att det då var på en mycket lägre nivå. Människor sprang inte runt sköt mot varandra på den tiden. För att vända den negativa trenden så nämner Wikström att det finns mycket kunskap om de grundläggande orsakerna till problemet, men det behövs mer forskning och utvecklingsarbete. Vi måste omvandla det vi vet om brottslighetens orsaker till effektiva åtgärdsprogram baserade på kunskap. Men tyvärr så görs det väldigt lite avancerad forskning på området i Sverige (Ibid).

Håkan Stattin i Örebro, som är psykologiprofessor, betonar att föräldrarnas engagemang, en god uppfostran och närhet är viktiga faktorer med stor betydelse för en ungdoms utveckling och socialiseringsprocess senare i livet. Ett tryggt och stabilt familjeförhållande med föräldrar som bryr sig och engagerar sig i sina barns liv i både hemmet men även på deras fritid ökar chanserna för att inkluderas i samhället (2001).

De utsatta och segregerade områdena i Sverige har i detta samband tyvärr blivit grogrund för kriminella nätverk inom vilket unga killar börjar bevara kriminella identiteter och karriärer, som en motreaktion och opposition mot de övriga i samhället, i förbindelse med att de avviker från traditionella levnadsmönster.

1.1 Problemformulering

I detta arbete ligger den kriminella karriären som huvudfokus. I ett livsförloppsperspektiv har forskning visat att en liten grupp lagöverträdare står för en stor andel av de brott som begås av respektive åldersklass. Det är denna grupp av ungdomar som vi menar har valt en kriminell karriär och som drivits bort från det vi kallar ”etablerade samhället”. Ytterligare forskning har även visat att denna grupp av kriminella individer kännetecknas av en hög riskansamling på individnivå; ett antal olika förhållanden, förutsättningar och riskfaktorer inom individens sociala miljö som i en ond spiral föranleder till att man börjar begå brottsliga handlingar (BRÅ 2009). Den sociologiska relevansen i detta arbete är således oundviklig, då det handlar om individers skapande av identiteter och vägval som i slutändan leder till en kriminell karriären. I ett sociologiskt perspektiv handlar det om deras livsvillkor och möjligheten till makt och inflytande i samhället.

Ett avvikande från övriga samhällsmedlemmar beskriver både sociologen Edwin Lemert (1967) och Norbert Elias (2010) som trycker på vad omgivningen har för betydelse i skapandet av en avvikare. Eftersom kriminaliteten är särskilt hög i dessa områden har vi därför ambitionen att fördjupa oss i problemet genom att intervjua åtta manliga ungdomar med invandrabakgrund i ett utsatt område. Den primära frågan vi utgick från var därför vad samhället haft för betydelse för utvecklingen av de kriminella karriärerna i dessa områdena. Det verkliga problemet i samhället uppstår när individen börjar identifiera sig med de kategorier och stigmatiseringen som denne utsätts för. Därmed skapar man sig en helt ny identitet som kretsar runt de övriga samhällsmedlemmarnas stämplingar av individen. Denna så kallade ”avvikaridentitet” manifesteras i människans vardagliga liv, och tillåts den växa kan det ge upphov till att en ung individ börjar begå brott (Lemert 1967). I detta arbete betonar vi därför de specifika omständigheter och miljöer som uppmuntrar valet av en kriminell karriär.

1.1. Syfte

Syftet med uppsatsen är att öka förståelsen och reflektera över hur kriminella karriärer bland manliga ungdomar med invandrabakgrund i åldrarna 18–25 som bor i eller vistas i särskilt

utsatta områden i Sverige. Vi kommer ytterligare försöka fånga ungdomarnas tankesätt, känslor och hur de förhåller sig till samhället och andra samhällsgrupper.

1.2. Frågeställningar

Huvudfråga: Varför väljer unga män med invandrabakgrund en kriminell karriär och identitet i ett utsatt område i Sverige?

Underfrågor:

- Hur upplever och ställer sig kriminella ungdomar med invandrabakgrund till de krav och förväntningar som vidmakthålls från det etablerade samhället?
- Hur övergår en kriminell identitet till att vara en kriminell karriär?
- Vilka sociala omständigheter kan bidra till att en ung man med invandrabakgrund väljer en kriminell karriär?

2. Bakgrund

I detta kapitel fördjupas problemställningen. Vi börjar med att beskriva utvecklingen av den brottsliga aktiviteten i Sveriges utsatta områden, och går sedan in på hur omfattande problemet har kommit att bli under senare tid. I Nationella Operativa Avdelningens rapport beskrivs problematiken och de negativa effekter som medförts när det gäller sociala utvecklings- och riskfaktorer. Vidare kopplar vi detta till segregationen och hur brister i integrationspolitiken har lett till ökade klyftor och kriminalitet i samhället, som är en av våra främsta utgångspunkter i arbetet.

2.1. Utsatta områden

”*Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*” är en rapport från Nationella Operativa Avdelningens underrättelseenhet som är publicerad i juni 2017 och är en av tre rapporter som gjorts under temat ”Utsatta Områden”. Syftet med rapporten är att nå en ökad kunskap samt förståelse för problematiken i de utsatta områdena och hur det med stor säkerhet kommer påverka samhällsutvecklingen längre fram i tiden. Det har lagts en stor vikt att med hjälp av rapporten tydligt förklara de negativa effekter som problematiken medför när det gäller sociala utvecklingsprocesser i områden som berörs av sociala riskfaktorer, men också på att allt fler områden blir utsatta och att allt fler unga personer utvecklar ett kriminellt beteende. Samhället är inte rustat för att hantera den stora utsträckningen av kriminella aktörer, och polis och andra samhällsrepresentanter samt organisationer saknar förmåga att möta problematiken (Nationella Operativa Avdelningen 2017).

Rapporten från året innan - år 2016 – redovisar 53 utsatta områden medan de nu pekat ut 61 områden runt om i Sverige. Detta beror enligt polisens egna uppgifter på att man fått en ökad kunskap kring problematiken genom att man ökat sin närvaro på dessa platser och kartlagt områdena. Utöver de 61 utpekade områdena har ytterligare 9 områden pekats ut av polisregionerna runt om i landet, men går för tillfället inte att klassificera som utsatta områden då de inte anses uppfylla de kriterier som fastslagits. Det kan exempelvis handla om områden som saknar den socioekonomiska utsattheten trots att området präglas av kriminella som stör den sociala ordningen (Ibid)

Utsatta områden runt om i Sverige skiljer sig markant från de övriga områdena.

Trångboddheten är utbredd, den socioekonomiska statusen är väldigt låg och gemensamt för de utsatta områdena är att en egen samhällsordning har skapats.

Av de 61 områden som pekats ut av polisregionerna har man delat in dem i tre olika kategorier, 23 av områdena har pekats ut som särskilt utsatta områden, 32 områden som utsatt områden samt 6 områden som riskområde (Ibid).

Ett **utsatt område** ligger geografiskt avgränsat och kännetecknas av låg socioekonomisk status där kriminella har en negativ inverkan på lokalsamhället och dess invånare. Dessa personers inflytande är sammanbunden till den sociala kontexten i just området där kriminella utgör direkta påtryckningar, exempelvis utpressningar och hot mot andra. Även indirekta våldshandlingar som risker att skada en tredje och oskyldig person förekommer. Många av dessa kriminella känner ett starkt missnöje mot det övriga samhället och narkotikahandeln sker öppet runt om i området. Resultatet leder till att flera invånare känner sig otrygga och rädda som i sin tur leder till att man försöker ta avstånd från att medverka och vittna vid eventuella rättsprocesser.

Särskilt utsatt område innefattar en identisk problematik som ett utsatt område men är av en mer allvarlig karaktär. Här förekommer det systematiska våldshandlingar av flera kriminella individer som hotar både brottsoffer och personer som valt att anmäla och vittna om brott. Polisens arbete i ett särskilt utsatt område är extremt svårt och i många fall kan man inte slutföra uttryckningen. Konsekvensen av detta har lett till att en normalisering skapats i området, där de boende och polisen inte längre funderar över den avvikande situationen som råder. En annan bidragande faktor till att polisens arbete ytterligare försvåras i särskilt utsatta områden beror på att ett flertal andra utsatta områden finns i närheten, där kriminella nätverk

kan hjälpas åt för att försvåra polisens arbete, samtidigt som de kriminella stärker sitt fäste i respektive områden (Ibid).

Även **Riskområden** befinner sig i en oroväckande situation. Riskområden uppfyller samtliga kriterier som ett utsatt område men inte till ett särskilt utsatt område. Dock är situationen i dessa områden så pass omfattande att det kräver stora resurser och insatser från poliser och andra viktiga aktörer för att inte riskera att utvecklas till ett särskilt utsatt område (Ibid). Samtliga områden som pekats ut av polisregionerna präglas av social och ekonomisk utsatthet där arbetslösheten är hög, inkomsterna är låga, många är beroende av långvariga bidrag och där många ungdomar saknar behörighet till gymnasiet jämfört med genomsnittet i Sverige. Under februari 2017 hade totalt 67% någon form av sysselsättning medan personer som bodde i ett *utsatt* område låg på ca 50% och 47% för dem som bodde i ett *särskilt utsatt* område. Statistik från Statistiska centralbyrån påvisar att ca 40% av unga individer som bor i särskilt utsatta områden lämnar grundskolan med ofullständiga betyg. Jämfört med riksgenomsnittet för de elever som inte uppfyller kraven för att kunna söka in till gymnasiet låg det på 13% de senaste fyra åren. Sysselsättning och utbildning är två extremt viktiga och grundläggande faktorer för en individ. Utan dessa två skyddsnät är risken stor att hamna i kriminalitet och avvikande beteenden (Ibid).

2.2. Segregation och bildandet av samhällsgrupper

Bostadssegregationen som idag råder kan både ha positiva och negativa effekter. Vad gäller de positiva effekterna så handlar det om känslor av samhörighet, tryggheten och gemenskapen som man ofta delar med de andra i området. Flera av invånarna som bor i ett segregerat bostadsområde kan relatera till varandra och behärskar i många fall liknande språk och kan därför kommunicera och umgås med varandra utan några större bekymmer. Problemet som uppstår är att personerna i det segregerade bostadsområdet begränsas från att träffa andra vilket många gånger försvårar individens integration till samhället och dess övriga medlemmar. Följden av detta leder till ökade svårigheter att lära sig det svenska språket, skaffa sig ett arbete eller utbildning och i många fall blir utan inkomst (Boverket 2010). De människor som lever i ett segregerat bostadsområde karakteriseras ofta med personer som har begränsade ekonomiska, sociala men även politiska möjligheter. Bostadsområdet präglas av otrygghet, sämre levnadsvillkor och begränsade livschanser; man tvingas helt enkelt att bo på de platser i staden som anses vara minst attraktiva (Ibid).

I boken *Alienation is my Nation*, skriven av Ove Sernhede, professor i socialt arbete, kan man utifrån subkultursteorin se resultatet av hur olika grupper skapas när konflikter och motsättningar skapas i ett samhälle. Kriminaliteten blir istället en möjlighet för dessa individer att, tillsammans i grupp, visa sin besvikelse gentemot samhället (2002).

Detta skapar höga spänningar mellan olika samhällsgrupper, främst mellan de individerna från de högre och de lägre samhällsskikten. För resurssvaga individer leder viljan att uppnå målen på laglig väg till en press att istället börja begå brott. Brottsligheten förväntas vara som mest omfattande bland de minst privilegierade samhällsgrupperna. Detta leder till frustrationen och motivationen att istället använda illegitima metoder bland de som är strukturellt missgynnade. Ungdomar från medelklassen har lättare att anpassa sig till de normer och förväntningar som råder inom exempelvis skolan. Därmed får de bekräftelse och vinner respekt bland övriga – klasskamrater och lärare – samtidigt som ungdomarna från arbetarklassen får en lägre status. I sin tur skapas därför olika formeringar av subkulturer och gänggrupperingar. Här premieras istället förakt för de dominerande värderingar och ett beteende som är avsiktligt destruktivt och provocerande. För att vinna status och respekt inom denna avvikande gruppen blir brott således ett alternativt vägval (BRÅ 2009).

”Segregation skapar insiders och outsiders, etablerade, utanförstående, upphöjda och stigmatiserade” (Lena Magnusson et al 2008: s.27).

Segregation handlar om de skillnader som leder till att vissa individer och grupper inte integreras med det övriga samhället och dess medborgare. Den ger en tydlig bild av de hierarkiska skillnader som träder fram när skillnaden mellan minst två grupper blir såpass stor. Personer med sämre levnadsvillkor räknas till de som är i underläge och de personer med bättre ställning har ett övertag, vilket grundar sig på makt och relationer (Ibid).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras tidigare forskning i syfte att styrka studiens empiriska material. Vi använder oss av totalt fem olika vetenskapliga artiklar som berör problematiken, vilka även används för att fördjupa vår analys senare i arbetet. Vi börjar med att förklara konsekvenserna av segregationen i Sverige och hur den har bidragit i utvecklingen av kriminella karriärer. Därefter beskrivs nödvändigheten av stöd till instabila hem- och familjeförhållanden som är av stor betydelse vid utvecklingen och bevarandet av kriminella identiteter. I den sista artikeln förtydligar vi poängen med att använda begreppet ”kriminell karriär”, dess vetenskapliga

förankring och innebörd. Samtliga artiklar används senare i analysen och delvis som avslutande reflektioner för att komplettera de teoretiska utgångspunkterna och begreppen i syfte att styrka uppsatsen argumentation.

3.1. Segregationens framväxt, omfattning och konsekvenser

Syftet med de två studier som presenteras i detta avsnitt är att försöka identifiera en av de mest grundläggande orsakerna till den ökade segregationen och därmed utvecklingen av den s.k. avvikaren. Den redan stigmatiserade och segregerade förorten förknippas med b.la. våld och brottslighet, där det egentligen bara är en väldigt liten grupp av individer som står för en hög andel av de brott som begås. Denna minoritetsgrupp tillåts på så sätt skapa en bild och definition av de övriga invånare i området, vilket i sin tur leder till motreaktioner hos främst ungdomarna.

Birgitta Guevara (2014), utredare och sekretariat i kommittén på Statens offentliga utredningar, skriver i artikeln *Segregation, utbredning, orsaker, effekter och möjliga åtgärder* om att segregation finns inom flera olika områden i samhället. Det kan exempelvis handla om segregation på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden eller i skolan där människor med olika egenskaper och möjligheter bor inom vissa områden vilket påverkar berörda individers livsvillkor på många olika sätt. Enligt Guevara använder Socialstyrelsen sig av ordet ”synliga invandrargrupper” där man inkluderat individer som har sitt ursprung ifrån Sydeuropa, Asien, Afrika samt Latinamerika som tillsammans utgör gruppen för de som överrepresenterar områden med socioekonomisk utsatthet (Ibid). Under de senaste årtionden har segregationen ökat enormt trots att man redan under projektet med miljonprogrammen visste att utformningen av områdena kunde leda till social utsatthet. Guevara menar istället att det som är nytt idag och skiljer sig från tidigare är sambandet som finns mellan ekonomisk segregation och etnisk segregation, där mängden av ”synliga invandrargrupper” leder till ett större fokus på personer som är resurssvaga rent ekonomiskt. Guevara nämner även att dessa invånare påverkas av problematiken som existerar i området och förknippas ofta med vad som sker där, vilket leder till ökad utsatthet (Ibid). Barn med invandrarföräldrar samt barn med ensamstående föräldrar är de som ofta är särskilt utsatta. Guevara påpekar skillnaden mellan barn med etniskt svenska föräldrar och barn med föräldrar som kommit till Sverige. Då barnen med invandrarföräldrar generellt sett har en mer problematisk barndom vad gäller den ekonomiska aspekten gentemot barnen som växer upp med svenska föräldrar (Ibid).

I artikeln *Den segregerande integrationen – Om social sammanhållning och dess hinder* av Masoud Kamali, professor i socialt arbete, et al. (2006) beskrivs segregationen till viss del som ett rumsligt uttryck för ojämlikhet och har länge varit ett samhällsproblem som gett upphov till olika förklaringsmodeller och teorier i forskningen om människors livsvillkor. Frågan om segregation känns således nästan oundviklig när man som i vårt fall söker förståelse för och kunskap om hur och varför en kriminell karriär skapas eller frammanas. Integrationspolitiken fick ett genomsåg år 1996 där majoriteten var positivt inställda till att skapa ett integrerat samhälle genom att möjliggöra ”de andras” dvs. ”invandrarnas” integration i det svenska samhället. Många miljoner satsades i olika projekt som skulle främja integrationen, men paradoxalt nog har segregationen blivit starkare än någonsin och integrationspolitiken har visat sig vara ineffektiv och misslyckad. Att goda intentioner har lett till ökad segregation förklarar Kamali med två knutna processer: marginalisering och stigmatisering eller demonisering av personer med invandrabakgrund (Ibid).

I många europeiska städer har marginaliserade och stigmatiserade förorter blivit en tydligt märkbar del av det urbana livet, och Sverige är inget undantag. Det talas också om att förorterna har ”etnifierats” då majoriteten av invånarna har invandrabakgrund. Klass, etniska strukturer och relationer krockar och förstärker utanförskapet och underläget i förorterna. Mino Alinia, docent i socialt arbete, skriver i samma artikel att diskriminering och rasism skapar en ”rumslig och mental separation” som andrafierar personer med invandrabakgrund. Denna process ger också upphov till hierarkiskt ordnade rum. Bristen på tillhörighetskänslan till det etablerade samhället bland invånarna resulterar i motreaktioner, inte minst hos ungdomarna med invandrabakgrund. Ungdomarna är mer benägna att reagera mot de etniska orättvisorna än sina föräldrar. När utredningar sattes i rullning visade det bland annat att invånarna i dessa områden har en mycket stor misstro till polisen och andra myndigheter. Angående vad forskningen om polisens arbete i dessa områden visar är det föga förvånande. Ungdomarna ses av polisen som antingen brottslingar eller som potentiella brottslingar, och en sådan inställning från polisens sida får förödande konsekvenser för både polisen och rättsväsendet (Ibid).

Motreaktionerna leder oss därmed tillbaka till vårt syfte och frågeställning. De etablerade samhällsmedlemmarna har givit invånarna en roll och identitet, som i sin tur långsamt anammas av ungdomarna. De två processerna marginalisering och stigmatisering som Kamali nämner kan också kopplas till Norbert Elias ”avcivilisering” av de socialt utsatta grupperna. Forskningen som presenterats här kommer därför användas i analysen i relation till vår

empiri, eftersom det går att dra många liknelser och kopplingar mellan deras forskning och vår egna empiri.

3.2. Betydelsen av och stöd till instabila hem- och familjeförhållanden

Öppna, inte övervakade, barn löper mindre risk att bli kriminella, är en artikel som publicerades i *Läkartidningen* (2001) av Håkan Stattin. Studien berör ungdomar som bor i västvärlden och hur dessa ungdomar har bekymmer och svårigheter att anpassa sig till samhällets normer och därmed riskerar att hamna i både utanförskap och kriminalitet. Han påpekar även vikten av föräldrars ansvar och engagemang för att ta hand om sina barn och på så sätt försöka få dem att bli en del av samhället. Studien påvisar betydelsen av hur viktigt det är med en god kommunikation i hushållet under barnens ungdom för att både skapa social struktur men även för att skapa en miljö som barnet trivs och känner sig trygg i. Barn som saknar trygghet från sina föräldrar som skapas i hemmet kan leda till att individen längre fram i tiden hamnar på fel sida av lagen. Det kan exempelvis handla om att man söker sig kriminella grupperingar, börjar begå brott och avviker från samhällets normer och värderingar (Ibid).

Tommy Andersson (2001) från BRÅ skriver en detaljerad rapport om individ- och familjefaktorer som medför risker för att utveckla ett kriminellt handlingsmönster. I sin artikel *Kriminell utveckling – Tidiga riskfaktorer och förebyggande insatser* granskar de befintlig kunskap och tidiga insatser för att minska risken för kriminell utveckling bland särskilt utsatta barn. En central utgångspunkt hänvisar Andersson till individ- och familjeförhållanden som visar bland annat att barn som redan tidigt har allvarliga uppförandestörningar, uppmärksamhetsstörning eller svårigheter i den kognitiva eller emotionella utvecklingen löper ökad risk för senare kriminell utveckling (Ibid). Precis som i Stattins (2001) artikel påpekar man betydelsen av familjen och hemmet i detta sammanhang. Det gäller främst de barn som har svårigheter inom flera olika områden samtidigt då problemen kan bli mer långdragna och varaktiga (Ibid). Risken ökar för att barnet tidigt utvecklar allvarliga psykosociala problem om föräldrarna har svårt att utveckla goda känslomässiga relationer eller använder sig av olämpliga uppfostringsmetoder. Allvarliga psykosociala störningar kan i sin tur öka risken för senare kriminell utveckling. Ofta kan det ha att göra med föräldrar som själva lider av psykosociala problem av olika slag men också föräldrar som av andra anledningar inte har möjlighet att erbjuda en god omsorg (e.g. unga ensamstående mödrar med bristande stöd av sociala nätverk) (Andersson 2001).

I Anderssons rapport ger man exempel på hur detta kan ske i form av t.ex. kontinuerliga hembesök av utbildad personal som kan ge stöd och hjälp i det vardagliga omsorgs- och uppfostringsarbetet, men även socialt och emotionellt stöd till föräldrarna. För att nå effektiva och goda resultat kan man ofta få hjälp redan under graviditeten och pågå i flera år. Andra insatser och åtgärder som visat sig få goda resultat är föräldrautbildning/träning riktad till föräldrar med barn som har allvarliga beteendestörningar, där de får möjlighet att uppmärksamma barnets signaler och tillämpa konstruktiva uppfostringsmetoder för att kunna hantera problemen. Stöd riktad till barnet kan vara exempelvis kognitiv beteendeterapi, medicinsk behandling eller särskilt stöd i förskolan (Ibid).

Dessa studier är därmed en intressant aspekt vad gäller *förebyggandet* av utvecklingen av kriminella karriärer och avvikare. Studierna pekar på behovet att stödja föräldrar som själva har svårt att själva ge sina barn en god omsorg. Om det görs insatser i syfte att synliggöra eller identifiera individer som befinner sig i ”riskzonen” kan man på så sätt ge föräldrar med uppfostringssvårigheter stöd och hjälp att vägleda individen in i det etablerade samhället – som kan vara svårt för nyinflyttade föräldrar att göra då de inte alltid själva känner till de typiska normerna och värderingarna som råder i vårt samhälle. I arbetet kan också föräldrarna själva få hjälp med denna typ av integrationsarbete i det svenska samhället. Denna information används främst i det sista kapitlet som en avslutande reflektion.

3.3. Att förstå den kriminella karriären

Med stöd i avhandlingen *Continuities and Changes in Criminal Careers* av Christoffer Carlsson (2014), filosofie doktor i kriminologi, beskriver och förklarar vi den kriminella karriären och varför individer har svårt att ta sig ur den. Syftet är att utveckla en kvalitativ förståelse för de personer vars kriminella karriärer sträcker sig in i vuxenlivet och präglas av många och allvarliga brott. Avhandlingen beskriver också många av de egenskaper som går att återfinna hos samtliga av våra respondenter.

Termen ”kriminell karriär” används frekvent i livsförlopps-kriminologi med fokus på förbrytaren och definieras som ”den longitudinella sekvensen av brott som begås av en individuell lagförbrytare” (Blumstein et al. 1986: 12). Inom sociologi användes termen ”karriär” främst i studier om sysselsättning, men har utvecklats till ”att referera till en social

etapp av en persons kurs genom livet” (to refer to any social strand of any person’s course through life) (Goffman 1961: 127).

I intermittency-processer av kriminella karriärer studerar man den del av karriären som sker mellan dess start och upphörande. Denna del kallas ibland ”intermittency” och kan förstås som ett mer eller mindre tillfälligt uppehåll i den kriminella karriären under en viss tid, som sedan följs av att individen återupptar sin brottslighet. Den utgörs av gradvisa processer genom vilken individen minskar eller upphör sin brottsliga aktivitet. Även för de mest persistenta lagöverträdare är brottslighet en *sporadisk aktivitet*. Carlsson menar att det finns olika delar eller former av intermittency-processen, och vi förhåller oss till den andra delen som bör förstås med *varför* individer i den kriminella karriären har svårt att avsluta den. Den bör förstås som ofullständiga eller avbrutna försök att upphöra med brott och försök att avsluta den kriminella karriären. Att vilja upphöra med brott är ofta förknippat med förändringar i värderingar och strävanden, och försök att ändra sin *livsstil*, sina rutiner och sin vardag. Problemet som uppstår är att individen har svårt att anpassa sig i och leva upp till de förväntningar som en *etablerad* samhällsroll kräver, vilket gör det svårt för individer att förbli i denna roll även om de vill. Denna ”frustration” över det etablerade livets begränsningar och strama roller, är en del av det som gör att de återfaller i brott och fortsätter sin kriminella karriär (Carlsson 2014). Den individ som inte lyckas hålla sig borta kan av olika skäl inte överbrygga de hinder som är förknippade att upphöra med brott och leva ett liv i det etablerade samhället. Denna vilja att avsluta den kriminella karriären sker framförallt i övergången till vuxenlivet, då brottslighetens innebörd ofta kan komma att förändras: från att ha varit *statusgenererande*, *inkluderande* och fungerat som en resurs i ungdomen blir den i vuxenåldern något som bidrar ytterligare till individens avvikaridentitet genom *marginalisering* och *social exkludering*. Det etablerade livets fördelar blir mer påtagliga i vuxenlivet, samtidigt som brottslighetens nackdelar aktualiseras. Som vuxen förväntas man också att ”lugna ner sig” och genom olika praktiker som familjebildning, arbete etc. att ingå i vuxenlivet och dess villkor. Dessa förändringar bidrar till att individen utvecklar en vilja att upphöra den kriminella karriären (Ibid).

Syftet med denna presentation är att påvisa en vetenskaplig förankring tillsammans med uppsatsens syfte och frågeställningar. Först genom att förklara och förstå den kriminella karriären, men också hur den förhåller sig till vår grundläggande teoretiska utgångspunkt ”etablerade och outsiders”. Artikelns innehåll visar på ett tydligt samband mellan den

kriminella karriären och det etablerade samhället och vad dess höga krav innebär för en individ som har kommit till att bli både en outsider men också en ”sekundär avvikare”. Dessa begrepp och teorier kommer vi att förklara mer ingående i följande kapitel.

4. Teorier

I detta kapitel presenterar vi teorier och begrepp som används för att analysera studiens empiri. Dessa bidrar till en ökad förståelse att förklara de olika orsakerna och sambanden till hur och varför en kriminell karriär utvecklas. Vi presenterar tre teman och börjar med att beskriva Norbert Elias teori om ”Etablerade och outsiders”. Därefter går vi in på Edwin Lemerts ”Primär och sekundär avvikelse”. Till sist går vi även in på Tomas Scheffs teori ”Sociala band” med begreppen ”skam och stolthet”. Teorierna är nära förbundna med varandra i förhållande till studiens syfte och frågeställningar. Tillsammans bidrar de till en fördjupande argumentation i analysen.

4.1. Etablerade och outsiders

Denna teori syftar till att beskriva *maktfördelningen* mellan två olika grupper och den *sociala spänning* som denna ger upphov till. Norbert Elias har kommit att redogöra för en *relationell* teori mellan grupper och kopplat till *maktutövande*. Elias undersökte tre bostadsområden i en engelsk förort, där ett av dem som han och hans elev Scotson, som hade medverkat i studien, kallade ”Winston Parva”. Detta området ansågs ha en högre frekvens av ungdomskriminalitet än de andra. När man fortsatte undersöka detta visade det sig att den lilla skillnaden i brottsfrekvens som existerat försvann – men bilden av att detta bostadsområde ansågs brottsbelastat förändrades inte. Därmed fortsatte området att ses som sämre och mindervärdigt, och kanske viktigast betraktades också invånarna i Winston Parva som sämre människor. I verkligheten kunde ingen utomstående observatör urskilja några särskilda variationer i termer av ordning och skräpighet, *klassammansättning* eller skillnad i etnisk bakgrund. Det avgörande för att förstå skillnaderna menade Elias låg i hur de internt var organiserade, i deras olika grad av *sammanhållning*. I Winston Parva var det invånarna i det etablerade bostadsområdet, främst arbetarhushåll, som ställdes emot nykomlingarna som flyttat dit. Dessa nyinflyttade sågs som ett hot mot etablerade normer, värderingar och *levnadssätt*. Genom att utestänga denna så kallade *outsidergrupp* från fullt deltagande i samhället, exempelvis genom att utesluta dem från socialt umgänge, bekräftade de etablerade sin ställning och *identitet*. Sammanhållningen bland de etablerade användes som en maktresurs som gjorde det möjligt att upprätthålla skillnaderna. Sammanhållningen baseras på

minnen, delade värderingar, på långvarig intim vänskap eller fiendskap – och det är denna självklara, outtalade och praxisbaserade sammanhållning som skapar maktrelationen mellan etablerade och outsiders (Elias 2010).

Inom varje grupp existerar också en moralisk *hierarki*. Med andra ord så finns det personer som uppträder mer moraliskt och korrekt än andra och följer lagar, regler och normer i en större utsträckning. Detta möjliggör för olika grupper att etablera och upprätthålla maktskillnader. Att en grupp kan hävda en annan grups underlägsenhet beror på maktrelationen emellan dem. Detta formar den andra gruppens självbild och identitet, och därmed försvagar den. Detta ger upphov till att outsidergruppen skapas. Den etablerade gruppen tillskriver alla medlemmar av outsidergruppen de dåliga karakteristika och egenskaper som finns bland de värsta medlemmarna i gruppen, det vill säga outsidergruppens misskötsamma minoritet (Ibid). Denna form av relation uppstår när vi har att göra med grupper som är nära förbundna med och beroende av varandra men som har olika *makt*, vilket skapar föreställningar om gruppernas olika *moraliska värde*. De som har makt ser sig själva som bättre än de andra. Vidare kan den etablerade gruppen föreskriva den andra gruppen sin egen definition av både sig själv och den andra gruppen (Ibid).

När maktförhållandet mellan den etablerade och outsidergruppen riskerar att ändras - t.ex. när outsiders får nya rättigheter, nya resurser, när de börjar kräva likabehandling och inte längre accepterar sin underordnade roll - utmanas den etablerade gruppens självklara världsbild och uppfattning om sitt eget överlägsna värde. Detta är ett hot mot den etablerade gruppens *sociala ställning* och kan resultera i avgörande sociala skeden så att maktbalansen mellan etablerade och outsiders ändras. Denna nedvärdering av andra grupper eller outsiders går att finna i olika slags maktrelationer: mellan vita och svarta i USA, mellan högkastiga och kastlösa i Indien, mellan svenskar och invandrare och mellan män och kvinnor (Ibid).

Elias ställer sig frågan varför de degraderande egenskaperna och underkastelsen är ett så pass universellt fenomen. Hans utgångspunkt är att maktskillnaden blir socialt och förståelsemässigt självlegitimerande eftersom de drag, beteenden och egenskaper som den etablerade gruppen tillskriver outsidergruppen är de drag, beteenden och egenskaper som skapas av själva förtrycket och utanförskapet och blir därför den underordning som följer. Elias hävdar också att skillnader i graden av sammanhållning och *kollektiv kontroll*, spelar en avgörande roll för maktrelationerna mellan två grupper. Den större sammanhållningen tillåter en sådan grupp att åt sina medlemmar reservera *sociala positioner* med stor maktpotential, vilket ytterligare stärker sammanhållningen och *exkluderar* medlemmar av andra grupper (Ibid).

4.2. Stämplingsteori

Stämplingsteorin inbegriper att om en individ uppfattas eller identifieras som en avvikare, så blir han det. Erving Goffman (2011) menar att i fall en utomstående person eller främling träder in i ens omgivning har man redan gett denna person vissa egenskaper utan att någon konversation har utbytts. Vi utgår med andra ord utifrån de första intrycken en människa ger oss, och i detta uppstår då normativa förväntningar. De första intrycken vi får av personen är dem vi utgår från när vi träffar personen nästa gång. Man kan skilja på två olika identiteter utifrån detta perspektivet. Den karaktär vi tillskriver individen via våra intryck och genom möjligheten till återblickar bör benämnas som hans eller hennes *virtuella* eller *skenbara sociala identitet*. Den kategori och de egenskaper han faktiskt visar sig vara förbunden med kommer vidare att kallas hans *faktiska sociala identitet*. Om det visar sig att denna person har någon önskad egenskap som inte passar in i vår kategorisering av denna förminskas han eller hon i vårt medvetande och riskerar att bli utstött. Det innebär en diskrepans mellan den *virtuella* och *faktiska* identiteten. Det är viktigt att ha i åtanke att det inte är alla icke-önskvärda egenskaper som påverkas av detta, utan de som upplevs som stridande eller oförenliga med vårt synsätt för hur en viss individ bör vara (Ibid).

En av de tidigare definitionerna av stämplingsteorin och avvikande har beskrivits av Edwin M Lemert (1967) och Frank Tannenbaum (1938). De betonar omgivningens betydelse vid skapandet av avvikaren. Tannenbaum menar att samhällets definition av brottsligheten i slutändan leder till att den utpekade individen rättar sig utefter och efterlever i enlighet med den. Individen blir med andra ord det han beskrivs vara. Det hela kan ses i termer av en slags *process*. Tannenbaum förklarar vidare i sin beskrivning att samhället har en förmåga att ”dramatisera ondskan”. Med det menar han att dramatiseringen av ”ondska” ofta leder till att den utpekade drivs allt längre bort från det etablerade samhället och rakt in i famnen på avvikargänget med dess, ofta, kontroversiella värderingar och normer. Lösningen, menar Tannenbaum, ligger i att undvika att dramatisera ondskan. Både myndigheter och närstående borde enligt Tannenbaum istället uppmärksamma de goda kvalitéerna hos personen och framstegen som denne har gjort, framför det ogillade beteendet (Ibid).

Tannenbaums beskrivning av avvikandet som en utdragen och sammansatt process går att avspegla i Edwin Lemerts (1967) teori om *primär och sekundär avvikelse*. Han skiljer på ursprungliga och verksamma orsaker. Ett exempel kan vara den primära orsaken till utvecklingen av alkoholism som kan orsakas av en kombination av flera olika faktorer så som genetiska, psykiska, socialpsykologiska och kulturella. Den primära avvikelserna får endast

marginella konsekvenser för avvikarens status och självuppfattning även om beteendet kan uppfattas som oönskat. Primär avvikelse betraktas bara som en slags normal variation eller olycksfall i det vardagliga livet. Med andra ord *normaliserar* vi den avvikande handlingen. Problemet med detta är när det till slut når en brytpunkt. Denna brytpunkt sker när den avvikande handlingen inte längre kan normalisera beteendet och det leder till en självstämpling och identifiering med det avvikande. Detta benämner Lemert som *sekundär avvikelse*. Den sekundära avvikelsen kan förklaras som en särskild kategori av socialt bestämda *responser* som används av individen för att bemöta de problem som samhällets reaktioner på det avvikande beteendet skapar. Detta kan lätt påverka individens socialisationsprocess då denne hamnar i ett slags moraliskt dilemma på grund av de samhälleliga reaktionerna (Ibid). Avvikelsen blir sekundärt när individen använder sin avvikarroll som ett försvar eller som en anpassning till de problem som stigmatiseringen frambringar. Detta påverkar individen så att hans liv och identitet alltmer organiserar runt avvikandets verklighet. Viktigt att ha i åtanke är att det inte räcker med en avvikande handling och en stark samhällelig reaktion, utan bör ses som en långdragen *process*. Försvaret från den avvikande individen blir istället att denne tvingas *reagera symboliskt*. Personen har då anammat sig en avvikarroll och objektiva bevis går att finna i den nya rollens *symboliska rekvisita*: exempelvis klädstil, sätt att tala, hållning, manér och uppträdande (Ibid).

4.3. Sociala band, skam & stolthet

Sociala band beskriver relationer mellan grupper, individer och institutioner som individen tillhör. Scheff (1990) beskriver *bevarandet* av de sociala banden som människans främsta motiv. Detta motiv diskuteras sällan, men ligger trots allt till grund för mänskligt beteende. Ett socialt band är intakt i den mån det innefattar en mental och emotionell samstämdhet eller samklang mellan personer. De sociala banden anknyter individuellt beteende med social struktur och process (Ibid). De kan förklaras som en kraft som håller ett samhälle samman, och som Scheff definierar det involverar det en balans av närhet och distans, som är tätt kopplat till ”differentiering”. De sociala banden måste ständigt utmanas och förnyas om de ska förbli intakta (Ibid).

Vidare beskriver Scheff skam och konformitet, ett slags hänsynstagande *socio-emotionellt system*. Han beskriver orsaken till själva mekanismen som ett slags socialt inflytande hos individen, och hur den uttrycks både via det yttre och som ett slags begränsande. De två känslorna *skam* och *stolthet* spelar en nyckelroll i själva modellen, där stolthet signalerar ett intakt socialt band och skam som ett hot mot de sociala banden. Han beskriver skam och

stolthet som en *konstant pågående process*. En process av känslor som man i vardagen inte känner av, fast att de alltid finns där i alla sociala situationer (Ibid).

Skam spelar en framträdande roll i de flesta sociala samspel, inte för att vi ofta känner skam utan för att vi ofta är beredda på att känna skam och därför agerar på ett sätt där vi kan undvika skammen. När vi exempelvis presenterar oss själva för andra, riskerar vi att bli avvisade. Beroende på dess intensitet och uppenbarhet leder avvisningen ofta till de obehagliga känslorna av förlägenhet, skam eller förnedring. Av samma skäl blir vi belönade med den sköna känslan av stolthet och medkänsla när vi istället blir accepterade. När skamkänslan erkänns och uppmärksammas är den harmlös. Eftersom den har till uppgift att signalera om att de sociala banden är hotade eller skadade uppmanar skammen till att agera så att de sociala banden återupprättas eller förhindra att de skadas. I Scheffs socio-emotionella teori beskriver han att om skammen undertrycks kan den under vissa förhållanden leda till undandragande i form av depression eller till extrema handlingar och i värsta fall dödande (Ibid). Centralt i detta finns något som Scheff benämner som *rekursion* av känslor – man får känslor av känslor. Exempelvis kan vi bli arga för att vi skäms, skämmas för att vi blir arga, eller skämmas för att vi skäms. Det blir ett slags känslomässigt ältande, och detta kan hjälpa oss att förklara intensiva episoder av vrede och depression med lång varaktighet. Känslorna har också en förmåga att smitta av sig på nära anhöriga. Ser man att andra är rädda blir man själv också rädd (Ibid). På samma sätt kan känslor föras över från generationer, och detta har vi sett resultat på när man försöker förklara hur hatet mellan olika folkgrupper inte verkar få något slut.

Skam och stolthet är en viktig signalfunktion med avseende på de sociala banden (Ibid).

Scheff tar fasta på psykiatrikern Lewis (1992) idéer och observationer i skammens eventuella roll i uppkomsten av extremt våld. Lewis slutsats är att skam, mer precist hemlig skam, är en nödvändig men inte tillräcklig orsak bakom extremt våld och handlande (Ibid). Lewis uppmärksammar att i sina möten med våldsamma män bär de på en djup kronisk skam över saker som i många fall kan uppfattas som bagateller (Ibid). Dessa människor skäms för att de skäms för att i deras kultur är ingenting så skamligt som att skämmas för att man skäms. Man bygger upp en fasad av arrogans, likgiltighet, tuffhet och ”coolt” uppträdande. Likadant för dem är stolthet något som de bevarar eller betraktar väldigt högt. Att avslöja sin plåga resulterar för dem i att man förlorar sin heder, sin respekt och värdighet. Man går med andra ord till extrema handlingar för att man riskerar att förlora sin heder (Ibid).

Scheff (1990) förklarar det som att den kroniska skammen genererar en så kraftfull utåtriktad ilska att man helt förlorar förmågan att tänka klart och förutse konsekvenserna av sitt handlande. Drivet bakom den utåtriktade ilskan, som också leder till förlusten av moraliska hämningar, kan därmed förklaras med en lång slinga av skam-skam-utåtriktad ilska. Och det är den sociala slingan av upprepade avvísningar som ger upphov till isolering och en slags avkoppling från det konventionella samhällets moraliska vägledning och värderingar (Ibid).

4.4. Teori- och begreppsdiskussion

För att sammanfatta används de ovannämnda teorierna och begreppen för att analysera den insamlade empirin. De syftar till att få en ökad sociologisk förståelse och tolkning av kriminella karriärer. Först och främst Norbert Elias teori om *etablerade och outsiders* som beskriver hur det kommer sig att stereotypifieringar uppstår och varför olika samhällsgrupper ser ner på andra, utövar en slags moralisk makt och skapar en nedvärderande bild av människor i det vi benämner som utsatta områden. Detta är den första fasen i skapandet av outsiders och avvikare, som senare leder till kriminella identiteter. Teorin används i det första temat i analysen för att tolka hur invandrarungdomarna upplever konsekvenserna av segregationen. I den andra fasen har vi sökt oss till Edwin Lemert som har ett särskilt fokus på *avvikare* och dess framkomst. Han beskriver två faser, den primära och sekundära avvikelsen, där den primära är relativt harmlös men som riskerar att ge upphov till den sekundära avvikelsen, i vilken man medvetet handlar och söker sig till en avvikande roll i samhället, som i detta fall leder till en kriminell identitet. Den primära avvikelsen i Lemerts termer kan därmed kopplas till den första fasen i framkomsten av etablerade och outsiders, där outsideridentiteten beskrivs som den primära avvikelsen. Lemerts teori har sin främsta analytiska roll i analysens sista del, som främst fokuserar på vilka sociala konsekvenser den avvikande rollen *kriminell karriär* leder till i ett samhälle.

Tomas Scheffs teori om *sociala band*, ihop med känslorna skam och stolthet, appliceras i analysen av umgängeskretsen och skolan, där skam blir ett inslag av att inte kunna leva upp till det etablerade samhällets normer och förväntningar, och där stoltheten genereras i olika mänskliga värden. De sociala banden och känslorna av skam och stolthet delas av likasinnade personer i människors närhet. Detta är ofta personer som också börjat identifiera sig utifrån sin outsider- och avvikarroll, vilket gör att dessa individer söker sig till och bildar relationer med varandra.

5. Metod

I detta kapitel redogör vi för vilken metod samt metodansats valt att använda oss av. Vi kommer även motivera och redogöra för de fördelar som funnits med valet av metod. Vidare i detta kapitel redogörs arbetets validitet, reliabilitet samt generaliserbarhet. Med tanke på vår studies inriktning, har de etiska aspekterna varit väldigt viktiga att ständigt förhålla sig till vilket vi presenterar i sista stycket.

5.1 Hermeneutik

Vi har valt att utgå och använda oss av gemensam tolkningstradition och metodansats för att lyckas fånga in samtliga respondenters berättelser och information som kan vara av stor betydelse för vårt arbete. Eftersom arbetet kan komma att väcka emotionella känslor hos respondenterna så har vi valt att använda oss av den hermeneutiska forskningstraditionen då vi båda är intresserade av att kunna tolka den insamlade empirin (Birkler 2005).

Hermeneutik är läran om förståelse och ordet härstammar från det grekiska ordet ”hermeneuein” som betyder tolka, utlägga och förkunna. Hermeneutiken fick sitt genombrott under romantiken då förståelse av individer och deras handlingar blev en del av tolkningsfältet. Hermeneutiken blir i det här sammanhanget en ontologisk princip medan förståelse istället blir en förutsättning snarare än bara en metod (Birkler 2005).

Utifrån problemområdet vi undersöker hade valet av en positivistisk metodansats ihop med kvantitativa tillvägagångssätt inte gett oss samma validitet.

En av hörnstenarna inom hermeneutiken är *förförståelse*. Åsikter och förväntningar är några av de referensramar som ingår när man talar om förförståelse och som i sin tur påverkar hur man tolkar den insamlade empirin. Genom att innan studien ha kunskap kring det eventuella ämnet och en förståelse kring det så besitter man förförståelse, i förhållande till *förkunskap* som innebär att man genom böcker, rapporter eller vetenskapliga artiklar tagit till sig kunskapen. När det gäller vår studie har vi valt att utgå från vår egna förförståelse till problematiken vi valt att undersöka (Aspers 2011).

Genom vårt val av den hermeneutiska traditionen ger det oss möjligheten att samla in viktig information som kan vara av stor betydelse för att inte bara besvara våra frågeställningar men fordrar även en bra utgångspunkt för andra personer eller viktiga myndigheter som vill vidareutveckla arbetet och möjligtvis hitta eventuella lösningar på problemet (Ibid).

Tolkningen av studiens insamlade empiri är av stor betydelse för oss båda då vi tillsammans och i samförstånd gjort ett digert förarbete för att samla på oss så mycket information som möjligt kring varför unga killar väljer en kriminell karriär. Vårt förarbete har skapat en stabil

grund för oss båda som vi kan ta med till våra kommande intervjuer. För att ytterligare nå en ökad förförståelse och förkunskap har vi innan våra möten med samtliga respondenter studerat och valt ut lämpliga teorier som går att sammankoppla med vårt val av ämne. Detta är enligt Elin Lundmark en bra utgångspunkt för att arbetet ska bli så bra som möjligt samtidigt som det lägger en god grund för en senare analys (Lundmark 2008).

5.2. Förförståelse och förgivettagenhet

Som forskare finns det ofta saker man tar för givet eller vid tillfällen inte tar i akt. Det beror ofta på att man som människa har vuxit upp i samma eller i en snarlik livsvärld som dem vi studerar. Det är inte förrän något fallerar som vi inser att vi tagit något för givet. Genom att vi även har läst teori och blivit socialiserade i forskarvärlden är förförståelsen teoretisk till en viss grad. Det är viktigt att ha i åtanke att man måste kombinera den vetenskapliga attityden som innebär att man har ett annat intresse för fältet än aktörerna, med den alldagliga eller naturliga attityden, där man inte ifrågasätter sin omgivning. Desto mer bekant man är i ett visst forskningsfält desto mer förståelse har man om vad som sker, hur det sker, varför det sker och vilka motiv som aktörerna i fältet har (Aspers 2011). Detta är självklart till fördel men det kan också finnas problem i det. Det kan exempelvis vara svårare att se problemet utifrån ett annat perspektiv. Man riskerar då att missa väsentliga delar eftersom man ser det utifrån vardagsperspektivet. Är man bekant med ett särskilt område och samtidigt studerar det vetenskapligt finns det risk för att man betraktar allt som naturligt och oproblematiskt, man har helt enkelt samma perspektiv som aktörerna man vill hämta empiri från. Här har vi som två helt olika forskare en stor fördel. Den ena av oss har kunskapen, förståelsen och det naturliga perspektivet på fältet vi studerar, eftersom han själv har vuxit upp och vistats i utsatta områden under sin uppväxt som de informanter vi intervjuar. Samtidigt har den andra växt upp i ett helt motsatt område, och har då möjligheten att komma in från en ytterligare synvinkel som den andra möjligtvis kan ha förbisett. Viktigt att ha i åtanke är att den teoretiska utgångspunkten självfallet kommer skapa olika slutsatser, och därför har vi varsamt och noggrant tänka igenom de utgångspunkter vi vill utgå ifrån för att nå legitima och viktiga slutsatser. Teorierna och hypoteserna krävs också för att få igång en forskningsprocess. Vi behöver därför en stabil utgångspunkt för att komma vidare i forskningsprocessen. Med andra ord måste vi veta vad det är vi tar för givet och vad som därmed inte kommer att ifrågasättas i studien (Ibid).

5.3. Kvalitativ ansats

Enligt Allwood (2004) bör arbeten kring människors beteenden använda sig av och utgå ifrån en kvalitativ metod som ett verktyg för att nå en ökad samt djupare förståelse (Ibid).

Kvalitativa metoder är användbara när man vill studera mänskligt beteende eftersom man kan komma åt sammanhang som kräver förståelse för hur människor tänker och handlar. Syftet med kvalitativ metod är att skapa en förståelse för innebörden av en viss företeelse eller upplevelse, man försöker förstå vad det innebär för deltagarna att utgöra en del av kontexten, hur deras liv ser ut, vad som händer med dem, hur de tolkar sin situation och vilken världsbild de har. Inom den kvalitativa metoden försöker man tolka verkligheten och tar till vara på åsikter och uppfattningar snarare än fakta. I kvalitativ forskning bör fokus ligga i innebörden av olika fenomen, vad som egentligen sker och kommer att ske och denna innebörd finns i människors erfarenheter och upplevelser (Aspers 2011). Med utgångspunkt i redogörelsen av kvalitativ metod anser vi att det är den lämpligaste metoden för vår studie. Detta beror på att vår studie berör ungdomars livsvillkor och makt samt hur de påverkas av att bo i ett utsatt område. Vi kan därför använda oss av den kvalitativa metoden för att tolka och uppleva det vi studerar. Genom att hålla intervjuer kan vi fånga upplevelser och berättelser från specifika individer och samtidigt sätta oss in i situationen och på så sätt ta del av respondenternas erfarenheter. På så sätt får vi som forskare en bättre uppfattning om respektive respondent och deras utsagor, vilket skapar oss en djupare förståelse och kan på ett lättare sätt framföra deras tankar och upplevelser (Ibid).

Kvalitativ metod skiljer sig mot den kvantitativa metoden då denna metod både är mätbar men även regelstyrd, sammanhållen och mer vetenskaplig gentemot vad en kvalitativ metod är. En nackdel med kvantitativ metod är att man många gånger utnyttjar databaser som grundar sig på exempelvis surveyundersökningar vilket leder till att de frågor forskaren söker efter inte riktigt blir besvarade på ett sätt som önskas, vilket gör att validiteten blir låg. Det finns även brister vid valet av kvalitativ metod och ett exempel på det kan vara att metoden inte är mätbar på grund av att man inte använder sig av siffror (Ibid). Nackdelen med kvalitativ metod är att resultatet i många fall inte är generaliserbara. Eftersom vår studie är inriktad på ett särskilt geografiskt område är resultatet, oavsett tolkningstradition, enbart generaliserbart på det område vi valt att utgå från (Ibid).

5.4. Kvalitativa intervjuer

Vi har genomfört åtta stycken kvalitativa semistrukturerade djupintervjuer med ungdomar som är aktivt kriminella för att på så sätt försöka besvara våra frågeställningar. Valet av djupintervju föll oss till smak då den fungerar som ett hjälpmedel när man söker efter djupa svar och en mer ingående information vilket exempelvis en kvantitativ enkätundersökning skulle försvåra (Aspers 2011). Valet grundar vi på att vi vill få tillgång till djupgående information där respondenterna kan dela med sig av sina uppfattningar, känslor och tycke. Innan intervjuerna förberedde vi en intervjuguide med frågor som är menade att få information om de kriminella ungdomarnas tankesätt, erfarenheter och upplevelser. Med hjälp av kvalitativ metod har vi även möjlighet att förklara för respondenten om det uppstår missuppfattningar. Detta hjälper oss att få ut så mycket information som möjligt för att få en detaljerad och nyanserad bild av materialet (Bryman 2011).

Eftersom vi söker respondenternas tankar, upplevelser men framför allt informationen som dessa individer besitter har vi valt att använda oss av semistrukturerade intervjuguider då detta hjälper oss att ständigt hålla intervjuerna öppna samtidigt som vi har möjligheten att komplettera med följdfrågor utöver de frågor vi valt att utgå ifrån (Ahrne & Svensson 2012). Inom kvalitativ forskning finns det ett flertal olika intervjuformer att välja mellan, där syftet och frågeställningarna styr vilken typ av metod som är lämpligast. Semistrukturerade intervjuer innebär att man har en utgångspunkt som baseras på olika teman/områden och inte faststämplade frågor, utan de går att ändra eller omformuleras. Vi har även en relativt låg standardisering då frågorna ställdes utefter hur vi kunde göra momentet så anpassningsbart till respondenterna som möjligt. Detta bör resultera i att samtalet som förs kan bli naturligt så att respondenten får möjlighet att prata fritt utan att hålla tillbaka. Därför var det också viktigt att vi som intervjuare fick respondenterna att känna sig trygga och under samtalet uppmuntrade vi dem att utveckla sina svar och själva komma med uppföljningsfrågor för att få ett flytande samtal. En nackdel med kvalitativa intervjuer kan exempelvis vara att materialet tolkas på fel sätt. Tolkning är en av de mest essentiella delarna i kvalitativ forskning; tolkas materialet på fel sätt kan resultatet i slutändan bli felaktigt. Ett annat problem kan innefatta en manipulering av intervjuerna. Med det menas att frågorna kan ställas på ett sätt som tvingar fram ett svar som inte är förenligt med respondenternas egentliga tycke och känslor. En viktig del av forskningsprocessen är att föra en öppen dialog med respondenterna för att förtydliga tolkningar så att de blir rättvist besvarade (Aspers 2011)

5.5. Urval

För att klargöra har vi i enlighet med vårt urvalskrav intervjuat åtta manliga ungdomar med invandrarbakgrund i åldrarna 18–25 som är aktivt kriminella och bor i ett urbant utsatt område. I urvalet i kvalitativa studier är målet inte att någon form av generalisering eller representativitet ska möjliggöras, men är trots detta ett viktigt moment i processen. Urvalet i kvalitativa studier syftar till informationsvärde och bredare och fullständiga uppfattningar om det fenomen som studeras. Därför är urvalet baserat på ett medvetet och strategiskt urval, baserat på våra kriterier. Urvalet av respondenterna har skett genom ett icke-slumpmässigt snöbollsurval, som innebär att vi utgår från en viss grupp med vissa egenskaper, som vi frågar vilka de i sin tur känner som har dessa egenskaper. Angående spridningen anser vi oss ha en bra intensitet i vårt urval eftersom respondenternas erfarenheter motsvarar kunskaper förenligt med det undersökta fenomenet. En etisk problematik kan uppstå då två av intervjupersonerna finns inom vår omgivning genom en viss bekantskap. För att inte riskera intervjupersonernas anonymitet är det endast vi författare och respondenten som vet att intervjun har ägt rum (Denscombe 2009). Trots att två intervjupersoner är bekanta blir det ändå svårt för utomstående läsare att få reda på deras identitet då de inte är i någon särskild eller signifikant nära relation eller umgängeskrets till oss. Samtliga intervjuer sker i ett av Västra Götalands utsatta områden. De respondenter vi har fått tag på har skett genom knutna sociala kontakter och bekantskapskretsar som har hjälpt oss komma med förslag, och tillsammans med de två respondenter vi fick tag på kunde vi lättare hitta fler som uppfyllde vårt ovannämnda urvalskrav. För att inte riskera att få alltför personliga respondenter men också för att bredda urvalet, såg vi till att gå flera steg i bekantskapskretsen.

5.6. Tillvägagångssätt

Eftersom en av författarna till studien har några bekanta i utsatta områden valde vi att ringa upp dessa s.k. gatekeepers för att få förslag på respondenter som skulle vara villiga att ställa upp för att vara med i vår studie. Vi bokade datum och bestämde att vi skulle mötas i deras område med tre av våra respondenter som även de hade bekanta som de trodde skulle vara villiga att vara med i en intervjustudie. På så sätt öppnades det upp för ytterligare informationsinsamling och underlättade arbetet för oss att söka upp fler kriminella ungdomar som skulle vara villiga att delta. Vi märkte snabbt att intresset och engagemanget var stort hos många av ungdomarna för att få göra sig hörda om de problem vår studie cirkulerar kring. Vi förklarade deras rättigheter och de etiska aspekterna för respondenterna och efter det började

vi med att inleda med periferifrågorna om hur gamla de var, vad de hade för sysselsättning och så vidare. Vi ledde sedan in dem i de ledande frågorna från vår intervjuguide. I intervjuguiden såg vi till att ta upp frågor som är i linje och relevans för våra teman. Under intervjuerna förde vi anteckningar men vi använde oss även av en inspelningsapparat som ett stöd och för att vi lätt skulle kunna gå tillbaka till vår råa empiri. Därefter har vi transkriberat materialet i ett dokument. Med det sammanställda resultatet valde vi att fokusera på ytterligare mönster och teman som skulle vara relevanta att analysera. Under intervjuerna svarade vi på deras frågor i den mån vi hade kunskap och möjlighet och förklarade de bitar för de respondenter som behövde hjälp att förstå. Efter intervjuerna ansåg vi inte ha fått tillräckligt med material för att utföra livsberättelser, vilket var vår ursprungsidé. Vi samtalande därför med vår handledare och valde att göra om några av intervjuerna med ett antal nya frågor. Därefter tematiserade vi materialet och försökte hitta mönster och likheter som speglade varandra, för att sedan kunna analysera resultatet.

5.7. Analysmetod

Vi använde oss av kodningsprocessen för att sammanställa materialet, delade upp det i olika subkategorier för att jämföra svaren och för att försöka koppla det till de valda teorierna, begreppen samt problemformuleringen. *Kodning* som analysmetod används för att infoga stora och variationsrika empiriska material i analysen samtidigt som man kan spåra materialet till ursprunget. En kod är alltså en definition på hur man ska strukturera materialet, där varje kod utgör en nod i ett kod-schema, i vilket materialet kodas. Genom kodning kan forskaren se vem eller vilken slags roll, t.ex. ”medborgare”, ”ungdom” och ”invandrare”, som sade vad. Vetenskapen om dessa grundkategorier är ofta central i den vidare analysen. Forskaren måste på ett praktiskt sätt kunna skilja ut de olika rollerna och vad de säger och gör (Aspers 2011). Själva tolkningen av materialet sker alltså i kodningsprocessen. För att generera teman har vi därför gått igenom texten, med teorierna i bakhuvudet, och på så sätt identifierat ett antal teman vilka utgör grunden för kodningen. Utifrån denna mer övergripande kodning har en mer detaljerad kodning skett. Vi valde kodningsprocess eftersom det är ett adekvat sätt att analysera materialet och för att se samband och skillnader i de olika respondenternas svar. Kodning finns inte i materialet utan är till för att forskaren ska se likheter och olikheter i materialet (Ibid).

5.8. Tillförlitlighet, reliabilitet & validitet

För att vår studie ska kunna vara tillförlitlig krävs det att man tar hänsyn till, applicerar och argumenterar för studiens validitet och reliabilitet. Utan verifiering skulle forskningen sakna trovärdighet vilken är avgörande för all forskning. Tillförlitlighet innebär enligt Bryman (2011) att forskaren säkerställer att studien har följt de regler som forskarsamhället har ställt upp. Därför har vi bland annat informerat våra respondenter om resultatet för att kunna bekräfta om vår transkribering överensstämmer med deras uppfattning av informationen. Ett annat ord för detta är respondentvalidering eller deltagarvalidering. Samtliga respondenter har därmed erbjudits att få ta del av studien för att kunna kontrollera deras enskilda medverkningar (Ibid).

Vidare innebär extern reliabilitet i vilken grad en liknande studie kan upprepas. Intern reliabilitet hänför sig istället till vilken grad studiens olika medverkande tolkar materialet på liknande sätt. Objektivitet i forskningen är också avgörande för om studien kan anses vara legitim. Objektiviteten hänvisar till frånvaron av snedvridning i forskningen, att forskningen är opartisk och neutral vad beträffar forskarens inverkan på resultat, datainsamlings- och analysprocesser (Denscombe 2009).

Eftersom kvalitativ metod präglas av revidering och genomförandet inte alltid sker på ett beständigt sätt som i en kvantitativ forskning leder det till att den externa reliabiliteten i studien försvagas. Däremot kan vi ta fasta på tidigare forskning som öppnar upp möjligheten för liknande forskningsresultat, vilket i sin tur ökar vår externa reliabilitet. Den interna reliabiliteten kan dock också kritiseras om man ser tendenser av avvikelser i våra olika tolkningar och skildringar av materialet, eftersom vi är två personer som utför denna studie. Däremot har vi genomfört ett antal arbeten tidigare tillsammans, och vi vet hur viktigt det är med kommunikation kring underlaget för att kunna skapa och komma fram till gemensamma tolkningar (Grönmo 2006).

Validitet brukar vara en stark pelare i främst kvantitativa studier. I vissa litteraturer brukar man därför istället använda sig av *verifierbarhet* när det gäller kvalitativa studier. Det är dock samma typ av kvalitetsvärderingar som man syftar på i båda fallen. Kvalitativ metod ger oss möjlighet att gradvis specificera kategorier och att justera frågeställningar, syfte och teori efter man samlat in datan, något som vi har blivit tvungna att göra ett antal gånger. Därför stärks också den interna validiteten i arbetet. En svag punkt i studien är däremot den externa validiteten eller generaliserbarheten. Detta eftersom vi måste begränsa storleken på vårt urval jämfört med en kvantitativ datainsamlingsmetod av empiriskt material (Ibid).

5.9. Etiska aspekter

Kriminalitet är intetsägande ett redan känsligt ämne. Vanligtvis kan det vara jobbigt att prata om och risken är relativt större att personen i fråga kan undanhålla både betydande och mindre betydande information. Det är då viktigt för oss att tänka på att visa värdighet till respondenten och rätten till dennes integritet. Innan intervjuerna förklarade vi därför att de har rätt att avbryta närhelst de vill, oavsett orsak. Frågan om hur man ska redovisa sitt material måste behandlas på ett sätt som gör att vi kan bevara anonymiteten hos fältets aktörer. Vi försäkrar därför våra respondenter att de kommer hållas strikt anonyma då detta också kan vara en risk för deras säkerhet. Vi använder oss också av fiktiva namn i resultatredovisningen. När man går in i ett fält som dold forskare bör man spela en roll som ny i fältet. Innan vi beslutar att träda in och sedan avlägsna oss är det särskilt viktigt att ta hänsyn till de etiska reglerna och att vi talar med aktörerna vad vi tänker göra. Men trots alla de försiktighetsåtgärder som vi anammar kan vi inte i förväg veta vad det kommer ha för konsekvenser för de inblandade, media och det övriga forskarsamhället. Det skulle vara tråkigt om studien når ett intressant resultat, som kanske inte kan uppnås med andra metoder, samtidigt som man kritiserats för att ha handlat oetiskt. Förtroendekapitalet som forskarsamhället erhåller är en tillgång som måste vårdas. I de flesta fall kan det räcka med sunt förnuft och att inte vara självupptagen när man interagerar med aktörerna. Men i detta fall krävs det ytterligare åtgärder. Vi måste vara särskilt observanta när det gäller känsliga områden som exempelvis kriminalitet eller fall där barn är inblandade (Aspers 2011). Med tanke på valet av vår studie och problematiken vi valt att fördjupa oss i var det enda rätta valet att använda sig av vetenskapsrådets fyra forskningsetiska riktlinjer (Vetenskapsrådet 2002). Informationskravet är den första riktlinjen att förhålla sig till vilket innebär att vi som valt att göra studien ska informera samtliga respondenter vad vårt syfte med arbetet är, vad deras uppgifter blir samt hur villkoren ser ut för dem som valt att delta. Samtliga respondenter fick klart för sig innan intervjuerna att det skulle vara frivilligt att ställa upp samtidigt som man hade möjligheten att när som helst avbryta intervjuerna (Ibid). Samtyckeskravet är den andra riktlinjen och handlar om respondenternas rättigheter till att delta i vår studie. Vi behövde därför deras godkännande för att kunna få möjligheten att ta del av deras berättelse och få denna studien möjlig överhuvudtaget. Eftersom vår målgrupp varit unga killar i åldern 18–25 har vi inte behövt vända oss till respondenternas föräldrar vilket hade varit aktuellt ifall någon av våra respondenter skulle vara under 18 år gamla (Ibid). Den tredje riktlinjen som vi följt är konfidentialitetskravet och handlar om vårt ansvar som forskare att hålla vårt ord om att all information som vi tilldelas behandlas och hanteras på ett tryggt och konfidentiellt sätt,

då vi redan från början lovat samtliga respondenter att de skall hållas fullt anonyma från början till slut (Ibid). Den fjärde och sista riktlinjen handlar om nyttjandekravet vilket innebär att all den insamlade informationen vi fått möjligheten att ta del av enbart skall användas för att fullföra studien.

Det etiska kravet är i det stora hela det mest essentiella. En vetenskaplig studie kan inte genomföra om den strider mot de regler som forskarsamhället har ställt upp. Detta bör vara en självklarhet och alltid aktuellt i projektet. Detta gäller i både förstudien såväl som vid huvudstudien och måste beaktas väldigt noga och det ska även behandlas i den skrivna rapporten. Det bästa verktyget för att orientera sig om rätt och fel är de gällande etiska reglerna. För att bättre kunna tillämpa dem i praktiken för vi under hela arbetet diskussioner med klasskamrater, lektorer och handledare (Aspers 2011).

Ett problem som vi möter i detta särskilda forskningsfält är påverkan. Detta kan främst ske i de fall man arbetar med ekonomiskt eller socialt svaga grupper. Underprivilegerade och svaga kan sätta hopp till forskaren och det är då vårt ansvar att se till att inte skapa förhoppningar som leder till besvikelse. Därför måste vi vara särskilt tydliga med vår roll i mötet med dessa. Det finns också gränser för vad en forskare kan acceptera och det kan vara bra att inte försätta sig i dilemman som inte har tillräckligt stor betydelse för projektet. En annan princip är att inte utsätta sig för eller bli indragen i något som man inte heller skulle göra som privatperson. Vi bör hålla en relativt låg profil då man inte normalt ska vara den pådrivande i fältet (Ibid).

6. Resultat

I detta kapitel presenteras de åtta respondenter som varit med och deltagit i vår studie. Detta gör vi för att ni som läsare ska få en bättre inblick i hur deras liv ser ut men även för att få en ökad förståelse kring problematiken som många gånger är en bidragande faktor till att man hamnar i kriminalitet. Den insamlade empirin kommer sedan att redovisas i det som vi placerat i tre olika teman: "Segregation och utanförskap", "Skolgång och umgänge" och till sist "Kriminell karriär och sociala konsekvenser". Vi har även en resultatsammanfattning i slutet av kapitlet där vi lyfter de väsentligaste delarna inför analysen.

6.1. Segregation och utanförskap

Känslor av utanförskap, missnöje och segregation har varit något som samtliga respondenter berättar öppet och ingående om. Flera av respondenterna beskriver hur det "goda samhället"

skapat det ”onda samhället” på grund av okunnighet hos anställda på betydelsefulla myndigheter. Förtroende för samhället existerar inte och samtliga av respondenterna känner sig exkluderade från det övriga samhället. De känner sig missnöjda med hur både politiker och andra viktiga samhällsfunktioner/myndigheter blundat och fortsätter blunda för problematiken som råder i samhället. Det finns ett tydligt samband mellan samtliga respondenters utsagor. Majoriteten av respondenterna beskriver hur området de vuxit upp i blivit allt värre under de senaste åren. Många av områdets ungdomar är involverade i brott och många av dem saknar en fullständig gymnasieutbildning vilket resulterat i att arbetslösheten är hög bland ungdomarna i området. Flera respondenter upplever att de sedan dag ett föds in i ett utanförskap med tanke på var de bor och befinner sig i livet. Det framkommer av flertalet respondenter att området deras föräldrar kommit till en början varit en trygg plats på det viset att många delar liknande bakgrunder och historier. Många av föräldrarna som flytt hit har gjort det av liknande orsaker men framför allt fanns det från början en gemensam tro och hopp på nya liv för familjerna som lämnat allt bakom sig. Idag är samtliga förutom en av respondenters föräldrar arbetslösa och lever istället på bidrag medan de i sina hemländer haft respektabla jobb med bra lön men att deras erfarenheter eller utbildningar inte kan användas här i Sverige. Känsloerna av frustration, missnöje och utanförskap är något som tagit över känslorna av trygghet och gemenskap. Flertalet av de vi intervjuat beskriver hur man redan i tidig ålder känt av frustrationen inom familjen och bland övriga bosatta i området och att det är svårt att inte bli påverkad. Känsloerna är detaljrika och beskrivs av en av respondent vi valt att kalla Tobias på följande vis:

Det räcker med att du bor i ett utsatt område för att du ska känna dig utstött, då förstår du nog hur det är som kriminell. För mig det finns många samhällen: den som politiker och myndigheter skapar. Polisen följer politikerns riktlinjer och skapar sig också ett eget samhälle. Varje gruppering har sitt eget samhälle. När ett samhälle möter ett annat samhälle det blir kulturkrock. Inget samhälle vill hjälpa varandra, alla dessa samhällen är skapade av det ”goda samhället” som älskar att skylla ifrån sig på kriminella, invandrare och utsatta områden. Dom alla kan suga av mig.

Majoriteten talar om hur man föddes in i ett utanförskap, att man aldrig varit eller ens fått möjligheten att bli en del av samhället. Man har istället skapat sig ett eget samhälle som de beskriver det. Man umgås ofta med dem man haft relationer till under flera års tid. Man umgås i stort sätt bara med personer som har liknande intressen och man distanserar sig från

det övriga samhället. Samtliga respondenter uttrycker ett ”vi” och ”dom” samhälle där klyftorna ökar för varje dag som går. Man är bekymrad över situationen som råder i området, främst för de yngre generationerna som tvingas växa upp där

Som nämdes tidigare känner sig samtliga respondenter en stor besvikelse till det övriga samhället, speciellt vad gäller politiker, myndigheter, och skolans arbetssätt och agerande för att ta tag i problematiken som råder i området. Flera respondenter upplever att de inte fått någon ärlig chans i livet, att de ständigt varit i utkanten och lämnats där. Vägen tillbaka in i samhället; att bli en medborgare som hjälper samhället att utvecklas i en positiv riktning, är det få respondenter som ser. Majoriteten känner sig illa behandlade och upplever att de sitter fast i situationen som råder. Kalle som är en annan respondent uttrycker följande:

Om jag ska vara ärlig jag vet inte och jag bryr mig inte längre faktiskt. Samhället lämnade mig ute för många år sen. Jag vet inte ens om jag vill tillbaka till samhället, vi är ett eget samhälle. Det finns mycket positivt här också. Inte bara allt negativt som media och poliser enbart visar. Här finns mycket potential och viljan att ta sig fram. Men det är också viktigt att politiker förstår när man inte tar sitt ansvar och föregår med gott exempel då ska man heller inte förvänta sig att stadens invånare gör det heller.

Resterande ser ett ”vanligt” liv som långt borta och man har inga planer på att försöka bryta sig loss från sin karriär. De beskriver en stor frustration till hur arbetet med att fånga upp ungdomar både från gatan och skolan fortfarande är på samma vis. Samtliga är besvikna på hur personal inom viktiga samhällsfunktioner saknar rätt kompetens för att utföra sitt arbete. Utifrån vår insamlade empiri framkommer det av samtliga respondenter vikten av att ha förståelse och inställning till problematiken för att kunna motverka och bekämpa den.

6.2. Skolgång och umgänge

Av de åtta respondenter vi haft möjligheten att intervjua så är det enbart en person som gått färdigt gymnasiet och skaffat sig en utbildning, en av våra respondenter har inte gått färdigt grundskolan och resterande saknar gymnasieutbildning. Majoriteten av personerna vi träffat och pratat med beskriver en skolmiljö där ”allt annat” än utbildning har skett. Stora klasser uppemot 30 elever med enbart en lärare har varit en bidragande faktor för utebliven skolgång för majoriteten av våra respondenter. Flertalet av personerna vi talat med berättar ingående hur man både känt och känner sig svikna från skolan och upplever att hjälpen som funnits där inte varit tillräcklig. André säger:

Skolan funkade inte för mig, vi var många yra barn i skolan och i samma klass. Lärarna orkade inte med oss sen dag ett och man fick ingen hjälp. Du vet man lägger 30 blattar i en klass och dom förväntar sig en lärare ska klara att lära dem saker, haha det funkade inte så min vän. Men den tiden är förbi jag bryr mig inte om skola och utbildning längre, jag gör min grej.

Det framkommer från samtliga respondenter att bristen på lärare också varit en stor orsak till problematiken som funnits i klassrummen. När möjligheten till hjälp inte funnits har skolan inte längre varit en plats för utbildning och lugn och ro. Majoriteten av respondenterna berättar även hur man i sina respektive hem inte kunnat få någon hjälp från familjens övriga medlemmar då många av dem inte behärskar det svenska språket vilket har resulterat i att man inte gjort sina läxor och uppgifter som man fått med sig från skolan. Majoriteten av våra respondenter har haft det bekymmersamt under tiden de befunnit sig i skolan, för vissa har det varit svårt att koncentrera sig och fokusera på lärarens undervisning medan vissa haft bokstavskombinationer som gjort skolmiljön till en jobbig och ansträngande plats att befinna sig på. En respondent beskriver hur skolan försökt skapa en specialgrupp för de elever som låg efter och hade det problematiskt utanför skolan. Resultatet blev allt annat än positivt, samtliga elever hade mycket gemensamt och kände varandra sedan tidigare. Istället för att ägna sig åt de uppgifter som skulle göras ägnade man sig istället åt andra aktiviteter. Lärarna som höll i specialgruppen varierade från dag till dag och vår respondent förstod från början att gruppen inte skulle hålla särskilt länge. Martin uttrycker sig påföljande vis:

Jag minns dom fixade såna särgrupper för elever som inte skötte sig eller som inte klarade sina prov och kurser. Men det funkade inte heller dom placerade 20 stycken av samma kaliber, ingen kunde någonting förutom att göra kaos.

Samtliga respondenter berättar hur skolan varit ett viktigt samtalsämne inom familjen och att deras föräldrar ständigt påpekat vikten av att skapa sig en bra utbildning för att på så sätt skaffa sig ett ordentligt jobb när man blir äldre. Av de åtta personer vi fått möjligheten att träffa är det enbart Markus som gått färdigt gymnasiet. Han berättar för oss att han sedan liten alltid varit allmänt smart. Markus har gjort färdigt de uppgifter han legat efter med i slutskedet på varje termin. Han är även vår enda respondent som ständigt haft familjen att vända sig till vad gäller hans studier. Han berättar för oss hur både hans föräldrar suttit ner med honom när han var yngre och hjälpt honom med läxorna så att de alltid blev gjorda. Han berättar vikten och betydelsen av att ständigt ha föräldrar som är involverade i ens skolgång både när man är där men även studierna i hemmet. Även om han missade mycket i skolan

så kunde han få hjälp hemma. Både föräldrarna behärskar det svenska språket, men precis som de andra respondenterna beskriver även Markus skolans brister och hur stora klasser försämrar elevernas möjligheter, speciellt på skolor där personer med invandrabakgrund är överrepresenterade.

6.3. Kriminell karriär och sociala konsekvenser

Majoriteten av våra respondenter började stjäla redan i 10–13 årsåldern. Vissa av respondenternas handlingar har lett till diskussion med någon i familjemedlem, i vissa fall har det även skett en fysisk handling för att markera att det som gjorts inte ska upprepas, medan vissa av respondenterna inte fått några konsekvenser för sina tidiga handlingar. Samtliga respondenter förekommer sedan tidigare i belastningsregistret och samtliga är aktivt kriminella idag och försörjer sig främst genom narkotikaförsäljning men även andra typer av brott sker frekvent vid sidan om. Majoriteten av våra respondenter beskriver hur händelser tidigt i livet haft en stor och negativ inverkan på dem. Någon berättar hur separerande föräldrar skapat oreda och otrygghet inom familjen, medan någon berättar hur droger i tidig ålder varit en bidragande faktor till omständigheterna i hans liv. Vänner och umgänge speglar samtliga av respondenternas egna liv och vardag. Man umgås med andra personer som är aktivt kriminella, majoriteten av respondenterna har haft samma umgängeskrets i sedan flera år tillbaka och man distanserar sig ofta från samhällets övriga medborgare.

Majoriteten av respondenterna har föräldrar som står utanför arbetsmarknaden och lever på de bidrag man får. Flera av respondenterna beskriver hur man som ung i dagens moderna samhälle blir utstött ifall man inte hänger med i utvecklingens tempo vad gäller exempelvis fina märkeskläder, nya mobiltelefoner osv. Man frågar sina föräldrar gång på gång ifall de kan köpa det man vill ha utan några tankar kring ekonomin eller situationen i hemmet. Emil säger:

Tror mitt första brott var att jag snodde en cykel några hus bort. Grejen var att jag hade tjuvat på min pappa på den tiden i väldigt lång tid och vi hade inte så mycket pengar så det var inte så enkelt för honom att köpa en cykel till mig haha. Men i alla fall tillslut så köpte han den till mig och jag va' överlycklig. Men problemet var att jag hade knappt haft cykeln i en vecka så hade någon snott den. Jag kunde ju inte be min farsa köpa en till så jag valde att sno någon annans cykel.

Flertalet beskriver hur skolan blev den avgörande faktorn till vägvalet och den kriminella karriären. Man förklarar att när skoldörren väl stängdes så fanns det inte många alternativ

kvar än att börja med kriminalitet. Samtliga respondenter berättar att livet dem idag lever varken var föräldrarnas eller deras egna drömmar. Tanken på ett vanligt jobb existerar inte hos våra respondenter i dagsläget. Chansen att få ett bra arbete utan utbildning och erfarenhet är i praktiken omöjligt. Majoriteten känner sig bundna till sin karriär och man umgås enbart med personer som är aktivt kriminella och tjänar pengar på sina brott. Johan förklarar följande:

Om du har en bra hemmiljö, föräldrar som arbetar, föräldrar som kan det svenska språket, bor i hus där alla får sin egen plats, då det är klart risken för att begå brott minskar. Men när du saknar allt det och inga pengar finns inom familjen man vänder sig till brott, för mig det är inget konstigt alla vill ta sig dit dom vill. Vissa genom brott vissa genom silverfat.

Flertalet av respondenterna bor i små hyreshus med sina familjer där trångboddheten resulterat i att flera syskon fått dela på ett rum. Ekonomin har för majoriteten av respondenternas familjer grundat sig på de olika bidrag man får. Flera respondenter beskriver hur mat många gånger inte funnits på bordet när man varit yngre. Tillvaron i hemmet har inte alltid känts tryggt och man har inte haft någon annan möjlighet än att skapa sig ett eget utrymme genom att exempelvis spendera timmarna ute i området med andra ungdomar med liknande problematik. Enligt samtliga respondenter är ett tryggt hem, eget rum, mat på bordet viktiga faktorer med stor betydelse för en individs positiva utveckling. Saknar man detta blir det enkelt att vända sig till brott, särskilt om man lever i ett segregerat område där kriminalitet för många ses som den enda utvägen.

6.4. Resultatsammanfattning

Samtliga åtta respondenter har varit så öppna som möjligt och delat med sig av information och bidragande orsaker till ett liv i utanförskap, segregation och en kriminell karriär. Det finns ett flertal betydelsefulla och centrala faktorer som framkommit under vårt empiriska insamlade material som vi vill lyfta fram. Flera av respondenterna beskriver ingående hur familjeförhållanden varit med och påverkat dem sedan barnsben. Separationer mellan familjemedlemmar och dödsfall inom familjen har varit med och satt sina spår. Samtliga föräldrar till respondenterna har i sina respektive hemländer haft bra och betydelsefulla arbeten och välfungerande liv. Krig har fört samtliga familjer till ett och samma bostadsområde i hopp om ett nytt liv, framför allt för deras barn. Majoriteten av respondenterna beskriver hur deras familjer från början såg fördelarna med att bo sida vid sida med andra familjer vars orsaker och problem tidigare nu fört dem samman. Majoriteten av de boende kan kommunicera med varandra och sågs som en förbättrad möjlighet för barnens

bästa. Arbetserfarenheterna och skickligheterna man tidigare haft går inte att applicera på den svenska arbetsmarknaden. Resultatet har lett till att alla respondenters familjer förutom en är beroende av bidrag. Det svenska språket har inte kunnat utvecklas hos majoriteten av föräldrarna vilket även påverkat barnen och våra respondenters skolmöjligheter. De använder sig då och då av olika slangord och fraser från språk i Mellanösternregionen för att kommunicera med varandra. Det framkommer längre upp att skolan varit en plats för allt annat än studier. Stora klasser med enstaka lärare har inte räckt till för att eleverna med svårigheter i livet och i hemmet ska kunna fullfölja sina studier. Samtliga respondenter känner sig svikna av skolan och hur man arbetat för att hjälpa till och gjort det möjligt för dem. Flertalet känner sig såpass svikna att det inte ser skolan längre som något alternativ medan enstaka hoppas att någon gång i livet skaffa sig en utbildning för att hjälpa ungdomar med liknande problematik. Enbart en av våra åtta respondenter har gått färdigt gymnasiet, resterande saknar utbildning helt och hållet. Samtliga respondenter beskriver hur deras föräldrar under hela uppväxten ständigt påpekat vikten av att skaffa sig en bra utbildning för ett bättre liv längre fram. Skillnaden mellan Markus som gått färdigt gymnasiet och resterande som inte gjort det är just skillnaden mellan hur långt in i samhället man som förälder har kommit. Respondenten som gått färdigt gymnasiet beskriver hur han ständigt fått hjälp med sina läxor och uppgifter. Även fast han alltid varit allmänt smart och haft det enkelt i skolan så har han ständigt kunnat vända sig till sina föräldrar för att få hjälp och redskap att klara av sina uppgifter. Samtliga respondenter förekommer under minst ett avsnitt i belastningsregistret och samtliga är idag aktivt kriminella och försörjer sig på främst narkotikaförsäljning men andra typer av brott sker frekvent vid sidan av. Området respondenterna vuxit upp på har blivit värre under åren som gått och kriminella grupperingar kontrollerar området och kriminaliteten som pågår i området. Området som en gång i tiden sågs som något positivt av föräldrarna som bosatte sig där är idag något helt annat. Tanken var att man skulle hjälpa varandra i en bättre riktning. Idag är problematiken på en helt ny nivå, narkotikaförsäljning, skjutningar och andra våldsdåd är idag resultatet av samhällets agerande och motreaktioner enligt samtliga respondenters utsagor.

7. Sociologisk analys

I detta kapitel analyseras materialet, Vi analyserar genom att utgå från tre huvudteman. Det första tema fördjupas med hjälp av Norbert Elias teori om etablerade och outsiders. Det andra

temat analyseras med hjälp av Thomas Scheff teori om sociala band. Det tredje och sista temat analyseras med Edwin Lemerts primär och sekundär avvikelse. För att få ytterligare djup i analysen appliceras också ett antal vetenskapliga artiklar från vårt kapitel ”Tidigare forskning”. Analysens huvudsakliga syfte är att försöka besvara frågeställningarna.

7.1. Etablerade och outsiders

I denna del av kapitlet försöker förstå och förklara hur den avvikande kriminella identiteten utvecklas till den kriminella karriären som i fallet med våra respondenter. Att förklara de samhällseliga krafterna på makronivå känns därför mest rimligt eftersom det måste finnas någon form av främmande eller högre makt som först initierar och sedan formar den enskilda ungdomen i ett destruktivt avseende. I denna del av kapitlet förklarar vi inledningsfasen av *hur* det är att vara och *varför* man blir en ”outsider” i samhället.

Materialet visar att i stort sätt alla respondenter har tappat all form av förtroende till det *etablerade samhället*. De själva beskriver det som att det ”goda samhället” har skapat det ”onda samhället”, där de själva är en del av det ”onda samhället”. När ungdomarna talar om det ”goda” och ”onda” samhället kan man ta fasta på Norbert Elias (2010). Hans teori om det etablerade samhället, i detta fall de etablerade utanför de segregerade områdena, på ett sätt utövar en form av maktutövande mot dess marginaliserade invånare. I exemplet med Winston Parva (Ibid) går det att urskilja flera olika samband och likheter i jämförelse med Sveriges misslyckade integrationspolitik, som bidragit till uppkomsten av segregerade och utsatta områden. *Outsidergruppen* ses som ett hot mot de etablerade samhällets värderingar, normer och levnadssätt. Eftersom olika kulturer bär på olika värderingar skapas det motsättningar när dessa inte delas. För att säkra sin ställning och makt så att de etablerade levnadsmönstren inte hotas förhindrar de etablerade därför de marginaliserade invandrarna från ett fullt deltagande i samhället, exempelvis genom uteslutning av socialt umgänge. Den etablerade samhällsgruppen umgås därmed med varandra, och den marginaliserade outsidegruppen med sig. Och eftersom det inte finns någon riktig kommunikation eller gemensamt plan mellan dessa extremfallen skapas också ett förakt baserat på okunskap och fördomar grupperna emellan.

Eftersom de har växt upp i något som benämns som ”särskilt utsatt område” har de normativa förväntningarna redan tagit fasta innan de ens hunnit blinka. De beskriver hur de upplever reprimanderna från övriga samhällsmedlemmar. I detta fall de reprimander i form av

maktutövande; förminskande, förakt och nedvärderande av gruppen som Elias (2010) beskriver.

Man har påskrivit outsidersgruppen ett antal negativa och nedvärderande egenskaper som får dem att känna sig mindre värda. Detta försvagar deras självbild och identitet samtidigt som det stärker de etablerades sociala överlägsenhet. Detta ser man tydligt på eftersom att i de etablerade områdena i Sverige har man inte sällan negativa uppfattningar om invandrare i utsatta områden, då det enligt Kamali (2006) har skett en marginalisering och demonisering av dessa invånare. Denna maktrelation säkrar den etniska invånargruppens maktposition; och utestängningen, förtrycket och den misslyckade integrationen av den andra outsidersgruppen resulterar i att de tillskriver sig själva de särskilda negativa drag och egenskaper som de etablerade givit dem, och därmed känner att de inte passar in och därför inte heller kan bli en del av det etablerade samhället. Detta kan man koppla till Guevara (2014) som menar att dagens segregation skiljer sig från tidigare. Skillnaden är att sambandet mellan ekonomisk och etnisk segregation. De ”synliga invandrargrupperna” som han talar om i sin artikel har lett till ett större fokus på personer som är resurssvaga. Dessa invånare både påverkas av problematiken i området men också förknippas ofta med denna, vilket leder till ökad utsatthet. Även Alinia och Kamali (2006) beskriver segregationens nya omfattning och konsekvenser. De förklarar hur en form av avcivilisering av invandrargrupper har skett. Klass, etniska strukturer och relationer krockar och förstärker utanförskapet och underläget i förorterna. Mino Alinia menar att diskriminering och rasism skapar en ”rumslig och mental separation” som ”andrafierar” personer med invandrarbakgrund. Denna process ger också upphov till hierarkiskt ordnade rum. Bristen på tillhörighetskänslan till det etablerade samhället bland invånarna resulterar i motreaktioner, inte minst hos ungdomarna med invandrarbakgrund. Dessa motreaktioner ger upphov till vad vi benämner som ”oppositionsidentiteter”, som vi kommer förklara vidare i analysen.

Respondenterna vi talar med förklarar att de känner sig bortglömda och svikna. De tycker inte att politiker, myndigheter och offentliga förvaltningar varken haft rätt kompetens eller viljan att försöka hjälpa dessa ungdomar. I skolan skapades ”särklasser” för de mindre begåvade eller som kanske behövde andra former av stöd. Där verkade de problem som man försökte lösa bara förvärras. En respondent har också beskrivit hur det ”goda samhället” skapar andra former av grupperingar eller samhällen som han själv benämner det. Poliskåren har exempelvis sina riktlinjer och sin gruppetik för hur de ska arbeta. När dessa möts kallar han det för kulturkrock. Självklart är det viktigt för polisen att arbeta för att minska brottsligheten.

Problemet uppstår när exempelvis en särskild poliskår eller enhet som byggt upp en relation och förtroende med de ungdomarna i området antingen blir tvungna att omplaceras eller helt enkelt slutar för att de inte har rätt kompetens eller vågar arbeta kvar i området. Då bryts alla former av kontakter och förtroende och man blir tvungen att börja om på nytt.

När man som i detta fall tillskriver sig dessa påtvingade egenskaperna från andra människor börjar man forma sin identitet utefter. Man hamnar i periferin av samhället. De känner sig hjälplösa, att de inte har samma möjligheter och resurser som andra och att makthavarna i samhället inte gör några insatser för att hjälpa invånarna i de specifika områdena. Istället ses de som ett hot mot samhället som måste bekämpas. Viktiga samhällsfunktioner flyttar från områdena, där skolorna är bland de med både sämst skolresultat och värst skolmiljö i förhållande till Sverige överlag. Detta är inget som förbises av dem själva. Om något är det som tydligast för de bosatta i området, vilket också skapar motreaktioner. Antagligen är det också därför de känner att de hamnar i ”outsidergruppen”. De blir bortglömda och lämnas åt sig själva för att lösa sina interna problem. I fallet skapas det också därför parallellsamhällen i de utsatta områdena.

7.2. Sociala band, skam och stolthet

Det framkommer att i denna sårbara ålder börjar ungdomarna att knyta an och bygga sociala band som senare i livet leder till att man börjar begå brott alltmer frekvent. Det uppstår med andra ord en mental och emotionell samstämdhet mellan personerna man umgås med. Detta skapar långvariga relationer och en stark gemenskap, man gör i stort sätt allt med varandra och inte sällan är det personer man känt sedan barnsben. Det är även dessa personer man planerar och begår brott med, och vid tillfällen brukar man droger med varandra, som är extremt lättillgängligt. Man gör allt tillsammans, och medan gemenskapen mellan personerna växer så försvagas samtidigt relationer med andra personer och familjemedlemmar. I denna del av kapitlet beskriver vi ungdomarnas avvikande identitet och relationsbildningar men också vilken rollkänslorna skam och stolthet spelar i denna fas.

På ett sätt så lösgör man sig i denna fas alltmer från det etablerade samhället. Man börjar i denna fas inse att så här ser det inte ut på skolorna runtom i Sverige. Långsamt känner de hur orättvist det är att just dem inte kan få samma hjälp av lärarna och hur knappa de ekonomiska resurserna är i jämförelse med övriga samhällsmedlemmar. När ingen hjälp kommer utifrån börjar man ta saken i egna händer. De vet att de redan är *primära avvikare* genom att bo i ett utsatt område och börjar bete sig utefter. Skolan tar man inte längre på allvar, och likheterna med andra klasskamraterna för dem samman. Man börjar strunta i läxor, skolka från lektioner

och hänga med varandra på fritiden istället. Och när de är tillsammans i grupp på fritiden inser de också att de skapat sig en viss makt. Denna makt demonstreras i till en början snatteri, inbrott osv. De ser även hur de äldre i området också är outsiders som avviker, men att de ändå bär nya märkeskläder och kör häftiga bilar. Detta lockar dem och de börjar rekryteras av de äldre brottslingarna. Nu börjar de också få makt, inflytande och framförallt framhåller man en ny stolthet.

De etablerar därefter sina egna normer och värderingar som kan anses vara väldigt annorlunda, även extrema, i förhållande till de redan samhällsdominerande som råder. Även rättssystemet är hotat då övriga invånare i området inte vågar delta och vittna i rättsprocesser p.g.a. systematiska hot och påtryckningar. På så vis skapas en ny samhällsordning i området och det som vi idag kallar för ”parallellsamhällen” börjar uppstå i de utsatta områdena.

En intressant fråga att ställa sig är om *skam och stolthet* spelar en betydande roll i våra respondenters medvetande. Skam och stolthet är som tidigare nämnts två känslor som existerar i stort i sätt alla sociala situationer och fyller egentligen en viktig funktion i mänskliga relationer. Känslan är egentligen relativt harmlös men om den ges möjlighet kan den skapa stora problem för ungdomen förmåga att tänka klart, förutse konsekvenser för sina handlingar och ens moraliska hämningar. Det är svårt att säga om skammen är grundläggande i detta sammanhang, men det går att urskilja vissa varningssignaler i respondenternas beteendemönster. Samtidigt tar Thomas Scheff fasta på Michael Lewis (1992) perspektiv på skammens eventuella roll i uppkomsten av extremt våld och handlande. Skammen är en nödvändig men inte tillräcklig känsla fallen av extremt våld och beteende (Ibid)

När deras låga prestationer i skolan börjar ta fasta är det möjligt att detta också leder till någon form av skamkänsla. Många ambitiösa elever med höga betyg brukar tvärtom generera en stolthet från sina prestationer, samtidigt som man får bekräftelse av föräldrar och andra närstående. Alla föräldrar vill att ens barn ska prestera bra i skolan och när ungdomarna inte riktigt lever upp till deras föräldrars förväntningar känner de skam istället. De måste då söka sig till någon annan form av stolthet. Denna stolthet verkar leda till en slags *oppositionsidentitet*. Därför hyser de också ett stort agg mot det etablerade samhället. Den nya stoltheten kan exempelvis vara att de upprätthåller en tuff attityd mot andra människor och inte låter sig behandlas på ett respektlöst vis, vilket de verkar värdera högt. De tillåter sig inte heller erkänna att de känner skam, och absolut inte heller att de skäms för sin skam.

Deras nya stolthet och bekräftelse genererar de från sitt ungdomsgäng där de ständigt försöker upprätthålla och påvisa olika former av maktdemonstrationer som en form av motreaktion.

När de är tillsammans med gruppen känner de sig starka och visar att de kan göra som de själva vill, både mot sig själva och mot andra. Istället för att känna stolthet i sina prestationer, är de stolta över sin nya klocka, nya kläder eller bilar och sin stora bunt med kontanter, som de har förvärvat med hjälp av sin nya kriminella oppositionsidentitet; brottsliga handlingar, tuffa attityder och förkastning av lagar, normer och regler och övriga samhällsmedlemmar.

7.3. Primär och sekundär avvikelse

De kriminella handlingarna är något de kan och som de nu i denna fas har utfört länge. Därför har de också blivit bra på det vilket resulterat i att de inlett en kriminell karriär. Och varför skulle man förkasta något som man har byggt på under en lång tid och som man dessutom blivit skicklig på att utföra när övriga samhälleliga medborgare ändå inte vill ha något med en att göra? I detta avsnitt argumenterar vi för hur den kriminella karriären manifesterar sig i ungdomarnas medvetande.

Respondenterna talar gärna om sitt första ”brott”. Någon har stulit en jojo och fått en utskällning, en annan har stulit en cykel och fått en örfil eller två. Som ung har man inte alltid koll på alla normer och vad som är rätt och fel, utan det är en lärandeprocess. Problemet är att antingen så verkar det som att man inte lär sig, eller så är det i deras situation och perspektiv det rätta att göra, även om en del av föräldrarna sätter tydliga gränser. Några av respondenterna beskriver händelser som de tycker haft stor inverkan eller betydelse för hur de väljer att handla och vem man är idag. Exempelvis gick en av deras familjemedlemmar bort när han var yngre. En annan beskriver hur hans föräldrar separerade vilket satte dem i en tuff ekonomisk situation och tryggheten för honom försvann. Efter det beskriver han att han slutade umgås med vissa personer, många av vilka som idag har utbildning och respektabla arbeten, och istället började umgås med andra vänner i liknande situation som han själv.

När vi talar med respondenterna uppmärksammar vi att de bär på vissa kontroversiella värderingar. De har andra uppfattningar om vad som är rätt och fel, och de ser inte något fel i att tjäna pengar på narkotikaförsäljning eller andra brottsliga aktiviteter. De visar stor likgiltighet och ett förakt mot samhället i stort. Om detta är en fasad är svårt att avgöra men de upprätthåller ett visst *avvikarbeteende* i sitt sätt att tala, manér, handlande och uppträdande. Klädstil och vissa varumärken verkar också vara viktigt för dem.

Enligt Edwin Lemerts (1967) teori om primärt och sekundärt avvikande kan den primära avvikelsen exempelvis vara genetisk och är i grund och botten harmlös, eftersom att vi i de flesta fall normaliserar beteendet. Att växa upp i ett utsatt område och som invandrare kan

också medföra vissa primära avvikande beteenden eftersom normer och värderingar i många fall skiljer sig gentemot den etablerade normen.

Det spelar ingen roll om de är kriminella eller inte, för de har redan fått den stämpeln. Denna process har varit ständig och som både Tannenbaum (1938) och Lemert (1967) beskriver det har samhällets definition av brottsligheten och outsidersgruppen anammats av ungdomarna. De har med andra ord kommit att bli det de beskrivs vara (Ibid).

Processen är långvarig och verkar inte ha något slut. De drivs allt längre från det etablerade samhället och allt längre in i det avvikande outsidersamhället. I detta stadie finner de sina likasinnade som delar liknande uppfattningar och inställningar och som har upplevt samma utestängning från övriga. I faser får den kriminella identiteten möjligheten att både vattnas och växa. De känner både tillhörighet och stolthet till gruppen. De skapar sig en identitet som manifesteras i deras vardag. De val och handlingar de väljer att göra grundar sig i deras sociala band. Och eftersom det inte finns några signifikanta andra i deras liv verkar det bara finnas en väg att gå. Den vägen som ”alla andra” i deras närmsta omkrets går.

Enligt Lemert (1967) uppstår kärnan i problemet när den primära avvikelserna når sin brytpunkt. Vid denna brytpunkt har istället den sekundära avvikelserna gestaltat sig. Den sekundära avvikelserna kan förklaras som en särskild kategori av socialt bestämda responser som används av ungdomen för att bemöta de problem som samhällets reaktioner på det avvikande beteendet skapar. Dessa responser ser vi uttryckligen i det avvikande uppträdandet och beteendet. Detta kan lätt påverka ungdomens socialisationsprocess då han hamnar i ett slags moraliskt dilemma på grund av de samhälleliga reaktionerna (Ibid). Avvikelsen blir sekundärt när ungdomen nu använder sin avvikarroll som ett försvar eller som en anpassning till de problem som stigmatiseringen gett upphov till. Detta påverkar ungdomen så att hans liv och identitet alltmer organiserar runt avvikandets verklighet. Med denna utgångspunkt har därför ungdomar vi talat med också utvecklat en försvarsmekanism som får dem att reagera symboliskt, och detta ser vi tydligt i bland annat deras beteende, klädstil och uppträdande och förhållningssätt till övriga samhällsmedlemmar när vi talar med dem. Exempelvis använder de sig av ett särskilt sätt att tala, många slangord och i synnerhet ord och fraser på arabiska, turkiska, persiska och andra språk i Mellanösternregionen. Detta säkrar deras plats i avvikargruppen, och allteftersom avvikaridentiteten - den kriminella identiteten - tillåts att frodas skapar man sig en kriminell karriär som blir väldigt svår att förändra, eftersom man redan har glidit så pass långt ifrån det etablerade samhällets dörrar. De befinner sig också i ett stadie som kan beskrivas utifrån Carlssons (2014) artikel som ”övergången till vuxenlivet”.

Vissa av dem börjar känna av kraven och förväntningarna från vuxenlivet i det etablerade samhället, försöker sig på en förändring, men återfaller i den kriminella karriären. Man klarar helt enkelt inte av att leva upp till förväntningarna och kraven, även om man själv vill genomföra en förändring, vilket beror på deras missanpassade avvikaridentitet till följd av att redan från början ha växt upp som en outsider. Eftersom dessa ungdomar i ett redan tidigt stadie börjat skapa sig en kriminell identitet kan man förstå varför de också väljer en kriminell karriär. Detta är något som de gjort både tidigt och länge, och eftersom de är exkluderade från det etablerade samhället finns det inte heller mycket annat de kan relatera sig till för att kunna gå tillbaka.

8. Avslutande sammanfattning och reflektion

Denna studie har syftat till att öka förståelsen och reflektera över hur kriminella karriärer bland manliga ungdomar med invandrabakgrund i åldrarna 18–25 som bor i eller vistas i särskilt utsatta områden i Sverige skapas. Vi har ytterligare försökt fånga ungdomarnas tankesätt, känslor och hur de förhåller sig till samhället och andra samhällsgrupper. Vi ställde oss därför frågan: ”Hur kan man öka förståelsen för varför unga män med invandrabakgrund väljer en kriminell karriär och identitet i ett utsatt område i Sverige?”. För att besvara frågan användes också ett antal underfrågor som syftar till att hjälpa oss i vägen till slutsatsen. I arbetet utgår vi från en hermeneutisk metodansats ihop med en kvalitativ forskningsmetod och djupintervjuer vilka var avsedda att lyfta åtta olika ungdomars perspektiv, åsikter och synsätt på problematiken som råder. För att förstå och analysera problemställningen utgick vi från Norbert Elias ”Etablerade och outsiders”, Thomas. J. Scheffs ”Sociala band”, samt Edwin M. Lemerts ”Primär och sekundär avvikelse”. Eftersom vi båda har ett stort intresse för kriminologi och kriminalitet, ville vi med hjälp av våra sociologiska kunskaper försöka kasta ljus på något som möjligen glömts i skymundan. Men hur skulle vi, med hjälp av sociologi, egentligen kunna utmana en inriktning som strikt syftar till förståelsen för och kunskapen om kriminalitet? Först valde vi att angripa problemet på ett direkt sätt. Vi utförde ett antal olika kvalitativa djupintervjuer med en hermeneutisk ansats, som riktades till just ungdomar som lever kriminella karriärer. Vår första tanke var att höra deras livsberättelser, men tyvärr möttes vi av motsättningar och fick inte riktigt det resultat vi hade hoppats på. Vi gick igenom med vår handledare och bestämde att redigera intervjuguiden och istället tematisera materialet utifrån de mönster vi kunde urholka i respondenternas svar. Det materialet vi fick pekade mycket på just polariseringen och segregationen mellan de etablerade och främst invandrare i utsatta områden, och relationen dem emellan.

Slutresultatet visade att problemet med just brottsligheten var att invandrare i förorterna ofta porträtteras och stigmatiseras av de etablerade samhällsmedlemmarna, vilket har lett till ett mindervärdeskomplex bland dessa samhälleliga medlemmar. Tillsammans med de sociala banden och emotionerna skam och stolthet kunde vi därför se hur denna relation växte från att vara en outsider, eller en avvikare, till att man började söka sig till andra mänskliga värden och identitet. Långsamt börjar man med andra avvikare bygga relationer och identiteter som opponerar sig mot alla de etablerade normen och värdena som råder i det samhället. Denna motreaktion leder till att kriminella identiteter börjar bevaras, och eftersom det inte verkar finnas några andra makter som kan förhindra detta, späds denna identitet iväg i en ond spiral tills man tillslut inte ser något annat vägval än att inleda en kriminell karriär för att inte minst kunna försörja sig, men också för att komplettera med alla de mänskliga värdena som man gått miste om tidigare i livet.

Så hur kan vi studera vidare för att lösa problemen och bromsa utvecklingen av kriminalitet? Uttrycket ”*Ju mer man lär sig, desto mer inser man hur lite man vet*” är relevant i detta avseende. Och visst ligger det också någonting i det. Men det vi lär oss om något som har hänt kan vi också applicera i vår nutid för att försöka förhindra att det händer igen. Och vi tror att det är lite det som är meningen med sociologi; att titta på och analysera både nutida och historiska problem, jämföra dem, och försöka hitta en lösning.

Ett förslag är att börja i tidig ålder. Redan idag utför man ett antal insatser i barndoms- och ungdomsåren, just för att det är en kritisk period i livet. I våra respondenters fall har man dock gjort flera olika insatser i hemmet och skolan för att försöka hjälpa dem, men det har uppenbarligen inte lett till något bra. Hur tidigt ska man börja då? Under bebisåren, anser vi. Underförstått går det ju inte att göra något åt just barnet i fråga, men man skulle kunna hjälpa familjen i sin helhet. Hjälpa familjen redan tidigt med vårdsnaden och uppfostran. Dessa människor är bland de mest resurssvaga i samhället och kan därför behöva denna hjälp. Självklart kostar detta enorma mängder pengar, men överväger man detta alternativet gentemot hur dessa ungdomarna kommer att växa upp senare och orsaka storskalig samhällsskada och skadegörelse, för att inte tala om alla de övriga insatser i ungdomsåren som visat sig i många fall inte hjälpa - så är det som en droppe i havet. Vi anser också att mer forskning på utvecklingsarbete och effektiva åtgärdsprogram för de individer som redan tidigt börjat avvika i en större bemärkelse.

Forskning om kriminalitet behövs också på fler vetenskapsområden. Idag läggs i stort sätt allt fokus på egentligen redan ganska fastställd kunskap genererat från samhällsvetenskap som sociologi och kriminologi. Forskningen får det ofta att låta som att om vi bara fixar finare

sociala möjligheter, jobb och socioekonomiskt välstånd så kommer folk sluta begå brott. I verkligheten är det ju inte så simpelt. Kanske fler vetenskapliga inriktningar borde få mer utrymme i både svensk debatt och forskning för att inte riskera att viktig kunskap förbises? Beteendegenetik är ett av många exempel där man exempelvis kan identifiera de underliggande biologiska mekanismerna som kan öka risken för antisociala beteenden. Vi vet redan idag att rätt mediciner för psykiatriska sjukdomar minskar riskerna för att begå våldshandlingar, så som ADHD- och antipsykotiska läkemedel. Vidare behövs mer kunskap om hur vi kan bryta fördomar och segregationen i samhället. Vi behöver integrera människor med varandra, invandrare och svenskar, så att vi alla kan mötas på ett gemensamt plan, för att hitta gemensamma lösningar. Vi ser exempelvis hur det skapas subkulturer och parallellsamhällen i dagens utsatta områden. Dessa måste brytas genom olika reformerade integrationsprogram så att även dessa människor kan komma att bli en del av det *etablerade* samhället.

9. Källförteckning

9.1. Tryckta källor

Ahrne, Göran & Svensson, Peter. *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber 2012

Allwood, C.M. *Perspektiv på kvalitativ metod*. Studentlitteratur Lund 2004

Aspers, Patrik *Etnografiska metoder*. Liber 2011

Birkler, Jacob. *Vetenskapsteori, en grundbok*. Liber 2012

Blumstein, Alfred, Jacqueline Cohen, Jeffrey A. Roth, and Christy A. Visher, eds. 1986. *Criminal Careers and Career Criminals*. Washington, D.C.: National Academy Press

Bryman, Allan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber 2011

Denscombe, Martyn. *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur AB 2009

Elias, Norbert. *Etablerade och outsiders*. Arkiv moderna klassiker 2010

Goffman, Erving. *Stigma: Den avvikandes roll och identitet*. Studentlitteratur 2011

Goffman, Erving. *Asylums*. London: Penguins 1961

Grönmo, Sigmund. *Metoder i samhällsvetenskap*. Liber 2006

Lemert, Edwin M. *Human deviance, social problems and social control*. Englewood Cliffs, N.J. Prentice-Hall 1967

Lewis, Michael. *Shame, The exposed self*. New York: The Free Press 1992

Lundmark, Elin. *I uppdrag forskning: Om konsten att genomföra kvalitativa studier*. Liber 2008

Magnusson Turner, Lena et al. *Den delade staden: Segregation och etnicitet i stadsbygden*. Boréa bokförlag 2008

Scheff, J, Thomas. *Microsociology: Discourse, emotion, and social structure*. University of Chicago Press 1990

Sernhede, Ove. *Alienation is my nation. Hiphop och unga mäns utanförskap i det nya Sverige*. Förlag: Ordfront 2002

9.2. Internetkällor

Andersson, Tommy. *Kriminell utveckling – Tidiga riskfaktorer och förebyggande insatser*. Brottsförebyggande rådet 2001

(https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800018789/2001_15_kriminell_utveckling.pdf)

Boverket. *Socialt hållbar stadsutveckling – En kunskapsöversikt*. Regeringsuppdrag 2009 (<http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2010/socialt-hallbar-stadsutveckling.pdf>)

Brottsförebyggande Rådet. *Följder av segregation och dess dynamik*. 2011-11-03 (<https://www.bra.se/nytt-fran-bra/arkiv/nyheter/2011-11-03-foljder-av-segregation-och-dess-dynamik.html>)

Carlsson, Christoffer. *Continuities and Changes in Criminal Careers*. Kriminologiska Institutionen, Stockholms Universitet 2014 (<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A703878&dswid=-2734>)

Guevara, Birgitta. *Segregation, utbredning, orsaker, effekter och möjliga åtgärder*. 2014 (<https://www.mistraurbanfutures.org/sv/publikationer/segregation-utbredning-orsaker-effekter-och-mojliga-atgarder-ett-kunskapsunderlag-om>)

Göteborgs Universitet. *Segregation orsak till växande gängkriminalitet*. 2016-06-10
(<https://www.gu.se/omuniversitetet/aktuellt/nyheter/detalj//segregation-orsak-tillvaxande-gangkriminalitet.cid1377093>)

Höjer, Henrik. *Läget är jävligt allvarligt*. Forskning & Framsteg 2018-02-08
(<https://fof.se/tidning/2018/2/artikel/laget-ar-javligt-allvarligt>)

Kamali, Masoud & Alinia, Minoo et al. *Den segregerande integrationen – Om social sammanhållning och dess hinder*. Statens Offentliga Utredningar. Stockholm 2006
(<http://www.regeringen.se/contentassets/8abbae5ea9c540f4b8a34bc905bb8752/den-segregerande-integrationen-sou-200673>)

Nationella Operativa Avdelningen. *Utsatta områden - social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Juni 2017
(https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/utsatta-omraden-social-ordning-kriminell-struktur-och-utmaningar-for-polisen-2017.pdf)

Stattin, Håkan. *Öppna, inte övervakade, barn löper mindre risk att bli kriminella*.
Läkartidningen 2001 (<http://www.lakartidningen.se/OldArticlePdf/#!/2001/23117>)

Sturup, Joakim et al. *Increased gun violence among males in Sweden: A descriptive national survey and international comparison*. 7 maj 2018
(<https://link.springer.com/article/10.1007/s10610-018-9387-0>)

SVT Nyheter *Dödsskjutningarna 2017*. 21 december 2017 (Uppdaterad 19 januari 2018)
(<https://www.svt.se/special/dodsskjutningar-2017/>)

10. Bilagor

Intervjuguide

Inledningsfrågor

1. Ålder?
2. Var bor du?
 - Hur länge har du bott där?
 - Anser du att området du bor i är segregerat? På vilket sätt?
3. Hur gammal var du när du begick ditt första brott? Vad fick det för konsekvenser?

Livshistoria

4. Skulle du vilja berätta om ditt liv?

5. Finns det någon/några särskilda händelser i ditt liv som du tycker haft stor inverkan på dig?

Skolgång

6. Hur ser du på din skolgång idag?

-Exempelvis, hur var skolmiljön? Bytte du skola? Fanns det i så fall någon skillnad? Hur förändrades ditt beteende över tiden? Gick det bra/dåligt för dig? Hur var lärarna?

Vänner, relationer och fritidsliv

7. Hur ser du på din umgängeskrets, kompisar och vänner som du hade under din uppväxt?

8. Har du alltid umgått med samma personer eller bytt umgänge vid olika tillfällen? Vilken skillnad var det i så fall på de aktiviteter som du valde att göra?

9. Kan du berätta om reaktionerna från din omgivning, vänner och familj med tanke på dina kriminella handlingar?

10. Har brotten du begår förändrats med tanke på att du har blivit äldre?

Gruppen/Organisationen/Konstellationen

11. Har ni några regler och värderingar i er grupp?

12. Hur fungerar ni som grupp? - Har ni bestämda roller?

13. Hur påverkas du/ni i gruppen av varandra? - På vilka sätt, är det positivt eller negativt?

Identiteter

14. Hur ser du på dig själv idag? Vem är du? Vad har du för personliga egenskaper?

15. Känner du dig utstött av samhället på grund av din kriminella karriär? – Motivera

16. Hur ser du idag på hur det är att tillhöra ett kriminellt gäng?

Brott, straff och lagar

17. Hur ser du på de brott du har begått?

18. Hur ser du på de straff du har fått?

Arbetslivserfarenhet

19. Arbetar du något? Har du arbetat? Med vad?

- Ifall du inte arbetar, varför gör du inte det? Hur försörjer du dig?

20. Hur ser du på din arbetslivserfarenhet? Har du t.ex. haft lätt för att få jobb? Har du fått hjälp vad gäller hur man söker sig till ett arbete?

Familj och arbete

21. Hur ser du på ditt familjeliv idag?

- Exempelvis, har dina föräldrar alltid varit engagerade i ditt liv? Har ni en nära relation? Vad arbetar dina föräldrar med? Har de varit med om liknande händelser som du själv?

22. Hur ser du på ditt arbetsliv idag?

Återintegrering i samhället

23. Hur ser du på din återintegrering i samhället?

-Anser du att man får någon hjälp? Tror du att du kan återintegrera dig i det ”vanliga”, ”normala” eller ”etablerade” samhället? Varför/varför inte?

24. Tror du att du inte hade begått brott om du kom från en annan samhällsklass? – Motivera

Hur och varför utvecklades den kriminella karriären

25. Tycker du själv att du har möjlighet att påverka din livssituation eller anser du att du sitter fast på något sätt? Varför?

26. Vad tycker du själv finns för anledningar till att du befinner dig i en så kallad kriminell karriär? Vad finns det att hämta och vad får du ut av det, utöver pengar?

27. Om du reflekterar tillbaka på ditt liv, tycker du själv att du fått en ärlig chans i livet, eller var det kört redan från början?

28. Tycker du man borde ha ingripit tidigare? Vad gjorde man för att försöka stoppa dig? Varför gick det inte att stoppa dig?

29. Vad har du själv för insikter på vad man kunde ha gjort annorlunda för att kunna hjälpa dig och andra i din situation?

Framtiden och planer

30. Hur ser du dig själv i framtiden?

31. Vill du avsluta din kriminella karriär? - Har du försökt göra det? - Om ja, varför gick det inte - Om nej, varför?

32. Om cirka 5-10 år, befinner du dig i samma situation eller gör du något annat?